

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõduri“ nädala väljaanne	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk 3600
Avatud kella 8—15.	Aastas Mk 500	$\frac{1}{2}$ „ „ 1800
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskaamast).	Poolesaastas „ 250	$\frac{1}{4}$ „ „ 900
	Veerandaastas „ 125	$\frac{1}{8}$ „ „ 450
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	$\frac{1}{16}$ „ „ 250
	Aastas Mk 600	
	Poolesaastas „ 300	
	Veerandaastas „ 150	

№ 4.

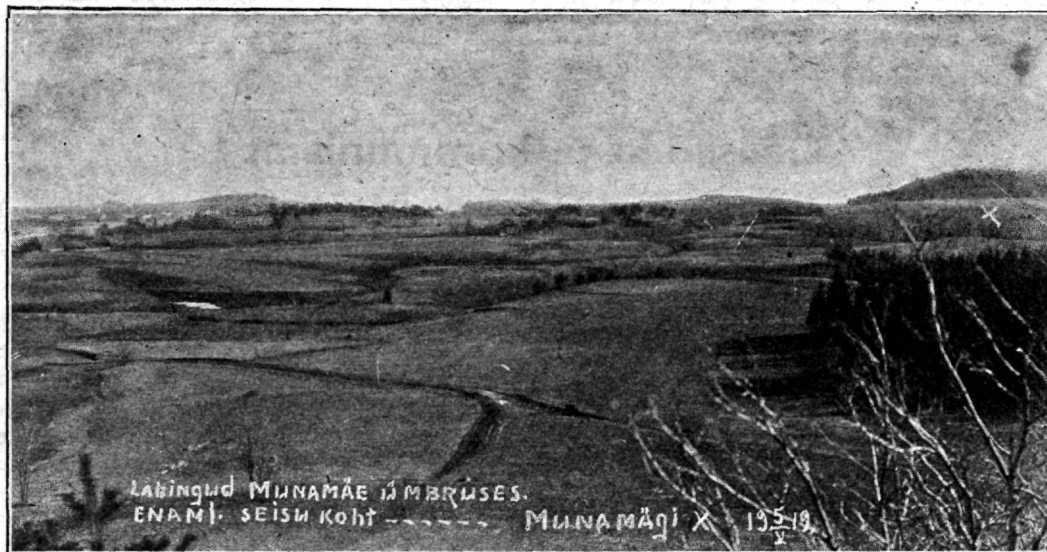
Laupäeval, 31. jaanuaril 1925.

VII aastakäik.

S I S U:

J. Poska: Olgem valmis. — Gaassõda ja kommunism. — Gaassõda. — J. A-n.: Prantsuse sõjalaevastiku ehituskavad. — J. A-n.: Inglise ja Põhja-Ameerika ühisriikide merijõudude piiramine. — A. K-e.: Uuemad õhuvaldamise abinõud. — V. K.: Mõtteid järkjärgulisest mehaneerimisest Inglise sõjaväes. — O. Sternbeck: Mõni sõna püstoli kalibrist. — Vabadusristi kavalerid: major Karl-Johannes Tulff, kapten Georg Rasumov, sanitaar-kolonel Dr. Hans Leesment. — Noorem-allohviter Aleksander Hint ja ream. Jaan Pergson. — E. Meos: Luuramisel (Jutustus). — Kaitseväe elu. Mõnda ülenduste puhul 28. XI. 1924 ja ülendustest vanem-ohvitseride auastmetes üldse. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — A. L.: Kuritegevus meie kaitseväes. — Raamat-teated. — Kroonika. — Ametlikud teated. — Malenurk.

Võrumaa sõja päevilt.

Vaade Munamäe ümbruselt, kus 2. jalgväe rügement 1919 a. kevadel pidas enamlastega ägedaid lahinguid.

Olgem valvel!

Eesti rahva ajaloo iga lehekülj' on läbiimbu- nud pisaraist ja kisendavast vihast rõhujate vastu.

Igivanal ajal juhtisid targad vanemad Eesti rahvast Lääne mere kaldale.

Siis algasid aga taikalid läänest ja idast oma metsikut lendu ja muutsid orjaks Uraali ürgmetsadest tulnud vaba Eesti rahva.

Kuid ei suutnud võõrad, ühes käes rist ja teises timukamõök, kustutada Eesti rahva südames leegitsevat iha kaotatud vabadust jälle tagasi võita.

Aastasadasid palistas piits meie esivanemate selgasid.

Aeg-ajalt tõstsid paremad pojad sõjakirve, lootuses, et tuleb, kord tund, kus langevad häbistavad ahelad.

Ja ta tuli! Võitlus oli raske. Emapii- maga sisseimetud viha sakslaste vastu ja instinktiivne põlgus aasialaste vastu viisid Eesti rahva võiduni. Meie lõime tääkidest harjase, millest läbi ei suutnud tungida vaen- lase määratumad hulgad. Võitlus sai krooni- tud väärilise rahuga. Eesti sõdur vahetas täägi adra vastu. Algas töö, et kodu pare- maks, ilusamaks muuta.

Vaenlane aga ei maganud. Üle piiri voo- lav kullajõgi kiskus alatumaid kaasa ja palga- liste tapariistad tahtsid 1. detsembri vara- hommikul hävitada Eesti rahva iseseisvust.

Sõdur Keng, keda mässaja üles kutsus kaasa tulla, torkas talle täägi kehha. See oli terve Eesti rahva vastus! Kas tahame, et võõras omavoli valitseks meie maal? Ei!

Kas tahame orjapõlve tagasi? Ei!

Kui ei, siis vana ja noor, kõik, kellele meie rahva vabadus kallis, koondugem! Kaitseväe kõrval kasvagu tugev ja julge vaba- tahtlik kaitsemaleva. Teadku vaenlased, et eestlase südames elab tuline armastus isamaa vastu. Teadku, et igas talus, igas majas ootab neid surmav kuul.

Jätame kõrvale riiud ja tülid, korraldame oma kodu õnnelikuks. Siis algab uus ilus aeg.

Eesti pojad ja tütreid, edasi võitluses rahva parema tuleviku eest. Aastasadade jook- sul vabaduse eest langenute veri kohustab meid selleks. Loogem kaitsemaleva, kes alati valmis võitlema: terve Eesti rahva, klassikih- tide peale vaatamata õnneliku tuleviku eest. Olgem valvel, valvel, valvel!

J. Poska.

— „Vaba Maa“ nr. 18. s. a.

Gaassõda ja kommunism.

Nõukogude Venemaal on suure energiaga tööle asunud, et punaväele keemiliseks sõjaks tugevat ja täiesti ajakohast varus- tust soetada. Seal näib esile kerkivat püüe — hästi organiseeritud „gaasirelva“ läbi, ühen- duses tugevate õhu võitlusjõududega, anda sõjaväele neid võimuabinõusid, mida sellele vaja on nõukogude poliitilise juhatuse kavat- suste läbiviimiseks.

Selleks otstarbeks on sõjaväes välja töö- tatud ja selles ulatuses, kui see võimalik oli, ka läbi viidud täielik gaasiteenistuse organisatsioon, mille loomisel on sil- mas peetud gaasivõitlusi niihästi pealetungi, kui ka kaitseisukorras. Gaasiteenistuse kõrgem juhatuse on usaldatud Sõjakee- milise Valitsuse kätte Moskvas. Igas sõjaväe ringkonnas ja diviisis töötavad sõja- keemilised juhatajad. Jalgväe rügementides organiseeritakse osalt 23-e mehe- lised gaasi-komandod, osalt sõja- keemilised jaamad, koosseisuga — ülem ja 9 meest, kellel ülesandeks on meteorolo-

gilisi vaatlusi toimetada. Igas jalgväe kom- paniis on üks gaasi-instruktor. Arva- tavasti on see organisatsioon üldjoontes sama- sugune ka teistes relvliikides.

Mis puutub gaasiteenistuse väljaõpetamise, siis teostatakse seda osalt kõrgemas sõjakee- milises koolis Moskvas, osalt õppuskursustel, missuguseid korraldatakse sõjaväe ringkonda- des, diviisides ja rügementides. Ühes kellegi Puskov'i poolt väljaantud raamatus „Gaasi- sõda“ öeldakse selle kohta: „Moskvasse on asutatud kõrgem sõjakeemiline kool, kus õppus- kursused gaasiteenistuseks korraldatakse. Seal võetakse ette ka kõik katsed gaasidega. Kooli ülesanne on eestkätt ette valmistada puna- seid juhte gaasiteenistuse alal ja uurida gaasi- tehnilisi küsimusi. Need teadmised, mida need juhid seal omavad, saavad punaväes laiali laotatud, ning iga sõdur saab gaaside kohta kõiki seda teada, mida ta tarvitab.“

Samuti nagu Prantsusmaal, on ka puna- väes asutatud n. n. „võitlusgaasi-ins- pektsioonid.“

Praegusel ajal on niisuguseid 4, nimelt: üks-Peeterburis, Peeterburi sõjaväe ringkonna jaoks,

üks-Smolenskis, lääne piiride jaoks,

üks-Harkovis, Ukraina sõjaväe ringkonna jaoks ja

üks Irkutskis, Ida-Siberi sõjaväe ringkonna jaoks.

Kuna punaväele laialdasi teadmisi keemiliste võitlusabinõude tarvitusele võtmise kohta nõukogude võimu vastaste vastu õpetatakse, on tarvilikuks leitud keemilise sõjatööstuse ja gaasikaitse küsimustes sõja ettevalmistusi veel laialisemale alusele asetada. Tahetakse nimelt ka õigeusklikele tsiviilsele teadmisele mõnesuguseid teadmisi gaasisõja ja gaasikaitse kohta anda. Selle eesmärgiga on 1924 a. asutatud gaasikaitse ja keemilise tööstuse arendamise selts — „Dobrohim“. Seltsil on, nagu juba öeldud, eesmärgiks laialise rahva massi hulgas levitada teadmisi gaasisõja ja gaasikaitse kohta, peale selle veel välja töötada laboratooriumiliste tööde kavasad sõja-keemilise teaduse uurimiseks ja lõpuks — ette valmistada keemilise tööstuse mobiliseerimist.

Siis on veel üks teine samasuguse otsustarbeta ühing, mis asutatud kõrgema tehnikakooli keemia fakulteedi üliõpilaste keskel Moskvas, kelle sihiks on kaasatöötamine Nõukogude Venemaa keemilises kaitseks ja nimelt:

1. koondada endasse kõiki üliõpilasi, kes oskavad broschüüre kirjutada, ning kes võivad tööliste ja sõduritele keemiliste küsimuste üle ettelugemisi pidada;

2. võtta mitmesuguseid sõjakeemilisi vaieldusküsimusi teadusliku uurimise alla;

3. kaasa töötada sellekohase kihutustöö ja organiseerimise tegevuse arendamiseks keemilise kaitse heaks ning selleks raha korjamine;

4. asutada keemia fakulteedi üliõpilaste jaoks kooli — gaasiteenistuse instruktore ettevalmistamiseks;

5. toetada teiste Moskva õpeasutuste juures samasuguse ülesandega töötavaid seltsisid.

Missuguses ulatuses need kavatsused seltsimeeste väljaõpetuse plaanis gaasikaitse teenistuse alal täitmist leidnud, jääb ütle mata, kuid ei ole küll mingit kahtlust, et kommunistlike väe juhatuse huvi keemilise sõjapidamise mitmete harude vastu väga suur on.

Gaaside küsimuses, missugused nendest sõja juhtumisel punaväe poolt tarvitusele võetakse, on nähtavasti kõige suurem huvi ilma sõja ajalt tuntud „sinepigaasi“ ja Ameerika „levisiitgaasi“ vastu tekkinud.

Kuna „levisiitgaasi“ omadused võrdlemisi tundmatud, siis oleks ehk viimase kohta lühike

seletus tarvilik. Omast kohast võiks see eelitus, mis antud teatud gaasile, ühenduses teiste sõjalise organisatsiooni üksikasjadega, valgustada teatud sõjaväe juhatuse mõtteradasid ja metoode.

„Levisiit“ on arseenikut sisaldav kirjeldamatult sööja gaas, mis oma mõjuavalduste poolest palju hirmsam on, kui sinepigaas. Ameerika kirjanik Will Irwin kirjutab „The next war‘is“: „See on pahasti lehkav värviga gaas. Kes seda gaasi sisse hingab, sureb viibimata. Kuid see gaas ei tapa mitte ainult sissehingamise teel, vaid kui ta kokku puutub nahaga, tungib ka kehasse ja toob surma. See gaas purustab kõik elavad animaalsed ja vegetaalsed rakukesed. Mingit kaitset selle gaasi vastu ei ole. Temal on umbes 55 korda suurem mõjuvuse piirkond, kui ühelgi teisel ilmasõja ajal tarvitusel olnud gaasil. Keegi asjatundja seletas minule, et tosin levisiitlennupommidest jätkub kõigi Berliini elanike surmamiseks.“

Venemaal on olemas suur arv tehaseid nende mürgiliste gaaside välja töötamiseks.

Mis puutub punaväe gaasi kaitseabinõudesse, siis tundub, kui ei annaks need, mis praegu olemas, kaitse mõttes täielikku kindlustust. Kaitseabinõude võimiste proovimiseks on härrad kommunistid vahepeal valinud vastuvaidlemata praktilise, kuigi lääne mõiste järgi vähemeeldiva viisi, nimelt — tarvitada katseobjektidena — inimesi ja hobuseid. Nõnda oli niisugune uute gaaside proovimine 1923 a. juuni kuul Ukrainas Tulczyni ja Litini piirkondades. Märklaudadena tarvitati sealjuures surmamõistetuid poliitilisi vange. Vangid toodi Odessa vanglate kohale ja paigutati tulistatavale maa-alale, mille peale gaasiga laskmine ette võeti. 60 õnnetumat jäid koha peale maha. Väärub tähendada, et need harjutused ette võeti tuntud kindralite Frunse ja Primakov'i isiklike juhatuse all. 1924 a. manöövritel, millest osa võttis üks diviisi ja väiksem osa õhu võitlusjõududest, tekkisid suuremad kaotused väeosades ja ka lendurite hulgas pommide pildumisel ja gaasiga laskmisel. Nähtavasti annab Venemaa punaväe juhatuse keemilisele sõjapidamisele sedavõrd suurt tähtsust, et ta neid inimohvreid rahuajal õigustatuks loeb.

Ühel riigivalitsusel, kelle ainuke püüd on segamata rahu lõpetada õnnistusttoovat sise- uundustööd, on küll vaevalt tarvilik ette võtta niisuguseid laialdasi ettevalmistusi väljaspool igasugust inimlikkust seisvaks sõjapidamiseks, nagu praegu lugu on Nõukogude Venemaal, sest tarvitusele võetud abinõud

ei ole tõesti mitte ainult kaitseks mõeldud. Ei ole need ka mitte ainult teadusliku huvi väljenduseks. Surmavad gaasid peavad mõjuvalt kaasa aitama, et lõpetada seda, mis hingelise mürgitamisega juba alustatud. Ühel,

kui ka teisel on omadus laotada oma vinguga igale poole ning igasse nurka, kus sellele mitte vastava jõuga vastu ei astuta ja temaga võitlust ei alustata.

„Vårt Försvar“ nr. 1 — 1925 a.

Gaassõda.

Selle pealkirja all ilmus läinud aastal Nõukogude kõrgema sõjaväelise kirjastuse väljaandel Dr. Fischmanni sulest raamat, mille kohta nüüd Dr. Hanslian Saksa sõjateaduslikes ajakirjas „Militär Wochenblatt“ järgmist kirjutab:

Selles raamatus käsitatakse ainult gaassõja pealetungi metoode ja aktiivabinõusid — mürkaineid, kuna kaitseabinõud gaasi vastu teises osas käsitusele tulevad, missugune lähemal ajal ilmuma peab. Käesolev esimene osa, milles 364 lehekülge, on varustatud hulga kujutustega ja ülesvõtetega, missugused peaasjalikult Ameerika allikatest pärit; raamatus leiduvad ka mõned hästi ülevaatlikud algupärased Vene ülesvõtted.

Juba väljaandja — Vene keemik prof. C. F. Dengin'i (Moskvast) eelsõna sissejuhatuseks on sedavõrd huvitav, et põhjust on raamatu juures lähemalt peatuda.

Dengin teeb etteheiteid, et Vene keemikerite tööd ja saavutused gaaside tehnika alal ilmasõja päevil on Vene endiste liitlaste juures ilmunud gaasiasjandust käsitavas kirjanduses hõõpis nime tamata jäetud. Eeskirjad kõlbuliku, aktiveeritud puusõe valmistamiseks gaasikaitse maskide tarvis, mis väljatöötatud prof. Selinski ja Schaternikovi poolt, olla juba 1915/16 a. liitlastele üle antud. Aktiveeritud sõe valmistamine aga tähendab esimese ja raskema küsimuse lahendamist gaasikaitse maskide konstrueerimisel. Ameerika kindral Amos A. Freis toob omas raamatus tabeli kõigi maade aktiveeritud sõe sortide kohta, puuduvad ainult teated Vene sõe kohta. Juba aastal 1886 sai prof. Selinski poolt „üperiidi“ (sinepgaas) valmistamine läbi viidud. Edasi toonitab Dengin mürkainete tervislist omadust, nimelt et gaaside kuningal sinepgaasil olla tähtsustavat mõju omadus, nõrgas kontsentratsioonis sissehingatud kopsuhaigusi ja iseäranis tiisikuse arenemist takistada. Tuleb otsusele, et mürkainetega tegutsemisel on suur tähtsus mitte sõjalises, vaid ka kultuurilises mõttes.

Kogu teosest käib punase niidina läbi gaasitehnika alal õieti äratuntud koostöötamise rõhutamine rahu ja sõja otstarveteks. Raamatu autor, elukutse poolest keemiker, nähtavasti Itaalia koolist, on kaugelt kaaluvama osa omast tööst lahingugaaside keemiale pühendanud, kirjeldades nende füüsilisi ja farmakoloogilisi omadusi ning nende valmistusviise mitmes maades, mitmete metoodide ja sünteeside järgi. Väga üksikasjalikkude valmistusviiside kirjelduste juures on käsitatud lahingugaaside valmistusküsimust Venemaal, seal leiduvatest tooresainetest ja antud palju kasulikke ettepanekuid ja näpunäiteid sel alal. Nii on ilmunud raamat, mis esimeses järjekorras on määratud asjatundjatele keemikeritele ja tehnikutele. Ka

Vene sõjaväeliste ringkondadele on ta tingimata kasulik. Keemilis-tehnilisest küljest peab raamatu sisu hästi kordaläinuks pidama; rikkalik materjal valmistusviiside üle on siin kokkukogutud, nagu seda kogu ilma lahingugaaside kirjanduses veel sündinud ei ole. Raamatu sõjaväeline osa aga annab vähem põhjust rõõmustamiseks. Minu arvamise järgi puudub siin selle küsimuse selge arendamine ja üksikute pealetungi metoodide täpne eraldamine. Ka tulevikusõja väljavaadetega saan ainult teatud määrani nõus olla; nimelt sellega, mis puutub sinepgaasist mürgitud piirkondadesse ja gaasi kallaletungimistesse õhust. Autori iseenda tõenäolised ja teravalt läbimõeldud oletused, missugused siiski ameeriklaste avalduste mõjust vabad ei ole, paistavad mulle liiga ettetükivate ja kaugelt minevatena, ehk küll sellega seotud poliitilised järeldused, näit. aero-dünaamiline hädaoht Inglise ilmariigile Prantsusmaa poolt, täitsa real-asjadena paistavad. Lõpuks näib mulle, et raamatus puuduvad Vene gaasiasjanduse ajalugu ja arenemiskäigu ülevaade ilmasõjas. Selle ikka veel päevakorralt puuduva küsimuse täbitõõtamine oleks minu arvates tänuväärt ülesanne, mille läbi raamat ainult võita võiks.

Aga lõpuks on need puudused aine mitte küllalt painudava iseloomu juures ka täiesti arusaadavad. Laiaulatuslises gaassõja materjaali juures on võimalik ikka ainult ühest vaatepunktist välja minna, et midagi väärtuslikku anda — kas praktilist sõjatehnilist käsiraamatut sõdurile, või keemiatehnilist teost asjatundjatele. Mõlemate vaatepunktide ühendamisel kannatab ikka üks või teine pool.

Igatahes tähendab Dr. Fischmann'i raamat käesoleval kujul gaasikirjanduse tuntavat rikastamist ja on põhjaneva tähendusega mitte ainult Venemaa jaoks. Raamatust paistab välja, kui sihikindlalt Venemaa teiste riikide keemilist sõjavarustamist jälgib ja et ta kõikide abinõudega püüab seda sõjariista oma kasutusse saada. Ja siin on kahtlemata uute ähvarduste idu gaasitehniliselt kaitsmata Saksamaa vastu. Võtame täielikult kõige parema juhtumise, et rahvaste liidus gaassõda lõpulikult kõrvaldatud saab ja „püsime kindlalt usus“, et iga liige sõja puhul oma lubadust ausalt täidab, kuid siiski on gaasi hädaoht ldist meid ikkagi ähvardamas. Kokkulepetega paberil ei saa seda kõrvaldada. Gaaskaitse väljajätmise mõtlematus tuleb siin jälle selgelt esile. Tuleb kahjatseda, et raamat keeleliste takistuste pärast laiemale ringkondadele tõsiasjade õigeks hindamiseks kättesaamatuks jääb. Raamatu tõlkimine Saksa keelde oleks juba sellepärast soovitatav.

Võrumaa sõja päevilt.

2. jalgväe rügement:
lahing Võrumaal
Käo küla
all.

Inglise ja Põhja-Ameerika ühisriikide merijõudude piiramine.

Viimasel ajal on Ühisriikides põhjustanud vaieldusteks lahinglaeva „Washingtoni“ vrakeerimise asi. Mereminister Wilbur on Washingtoni konverentsi kokkuleppe põhjal otsustanud seda lahinglaeva vrakeerida, kuid see otsus on mõnedes ringkondades vastuseisjaid leidnud. Keegi meriväe eriteadlane Shearer on nõudmisega isegi kohtuvõimude poole pööranud, et need mereministri otsuse „Washingtoni“ vrakeerimise kohta muudaksid, nagu New-Yorgist „Times’ile“ teatatakse.

Olgugi, et lahinglaeva „Washingtoni“ vrakeerimine sünnib Washingtoni konverentsi kokkuleppe põhjal, põhjendab Shearer oma nõudmist sellega, et Inglismaal pole tänini sõjalaevade lammutamise suhtes nimetatud kokkulepet veel täies ulatuses teostatud, misparast Ühisriikide laevastiku tugevus Inglise laevastikust tunduvalt madalamale jääb. Kohtuvõimud, ärakuulates meriministri seletust, otsustasid Sheareri nõudmise tagajärjeks jätta. Nii siis saab meriministri otsus lahinglaeva „Washingtoni“ kohta täidetud. „Washington“ viiakse Virginia maaninale, kus teda pommituse ja kahurõppuste märklaevaks hakatakse tarvitama.

Washingtoni konverentsil saavutatud kokkuleppe merirelvastuse piiramise alal on alati suureks meelehärmas olnud Ühisriikide neis ringkondades, kes 1916 a. kongressi poolt heakskiidetud ja vastuvõetud laevastiku ehitusprogrammi tulised pooldajad ja toetajad olid. Seda programmi kirjeldati, kui „esimest kaugeleulatavat laevastiku ehitamise programmi Ühisriikide vabariigi ajaloos“. Üksikute laevade igal aastal ehitamise asemel nägi see programm ette 16 kõige raskemate kahuritega relvastatud kapital-sõjalaeva (10 lahinglaeva ja 6 lahingristleja) ehitamist, mis valmisaamisel oleksid kindlustanud Ameerika Ühisriikidele esimese koha terve ilma laevastikudes. Meriminister omas aruandes 1919/20 a. kirjeldas sõjalaevastiku tulevikku hiilgavates värvides, seletates, et Ühisriikide merivägi on tugevam niihästi laevade, kui meeste poolst ja ka muus mõjuandvaid asjus, kui kunagi varem, ning teistest laevastik-

kudest igatpidi ees. Üldine meriväe nõukogu kavatses laevastiku suurendamise sihis ikka edasi töötada ja ehitamist pidi alatama 1921 a. kevadel.

1921 a. sügisel kokkutulnud Washingtoni konverentsi tõmbas neile kavatsustele kriipsu peale, aramäärates laevastikkude suhtelise tugevuse Inglismaale, Ühisriikidele ja Jaapanile: 5:5:3. See määrus on mitmetele Ühisriikide meriväe autoriteetidele pahameele põhjuseks olnud, sest selle määruse põhjal olla Inglismaa ära annud kahe aastasaja päranduse — merede valitsemise võimu ja Ühisriigid — võimaliku merede valitsemise, ning inglasele merede valitsemise ülevõtmise kuulsuse, nagu Ameerika kirjanik Mark Sullivan seda omas Washingtoni konverentsi lõpul kirjutatud raamatus väga kujukalt iseloomustab.

„Times’i“ meriväelise kirjasaatja arvates oleks ameeriklaste ärevus selles asjas täitsa ilmaaegne.

Ühisriigid on Washingtoni konverentsil kokku leppinud vrakeerima 28 kapitaal-laeva, Inglismaa — 24 ja Jaapan — 16, kuid neist laevadest oli Ühisriikidel valmis ainult 15, Inglismaal — 20 ja Jaapanil — 10 laeva. Valmisolevate vrakeeritavate laevade tonnaash oli Inglismaal palju suurem, selle peale vaatamata, et suur hulk tonaashi juba 1919/21 aastatel sai äraohverdatud. Nõnda siis ei ole Ühisriigid ainuke lepinglane, kes Washingtoni kokkuleppe määrusi on täitnud, vaid iga vrakeerimisele määratud laev olla ka Inglis meriväes kõrvaldatud, väljaarvatud lahinglaev „Mönarch“, mis 1925 a. jaanuaris põhjaalastakse. Et selle laeva põhjalaskmist pole senini teostatud, see kokkulepet ei rikkuvat. Kokkuleppe järele on aega laevu vrakeerida 18 kuud peale kokkuleppe ratifitseerimist, missugune aeg alles 16. veebr. 1925 a. täis saab.

Ka teine ameeriklaste süüdistus, et inglasele olla kapitaal-laevu lepingus lubatud pidada 711.000 tonni suuruses 580.450 tn. asemel, lükatakse inglase poolt ümber arvude varal, mis läinud märtsi kuus meriministeriumi parlamentilise sekretääri poolt kõikide lepinglaste laevastikkude kohta avaldatud.

„Monarchil“, kuigi ta veel vee peal seisab, sõjaväerlust ei olla; „Agamemnoni“ on 3 aastat märklaevaks tarvitatud ja ta seisab vee peal veel ainult korgi abil; „Colossus“ seisab sadamas ja tarvitatakse jungide õppelaevaks. „Colossus“ ja „Collingwood“ on lepingu järele inglaster lubatud peale relvade mahavõtmist rivi teenistuseks pidada, kuid Inglismaa pole viimase kohta seda õigust tarvitanud ja sellepärast ei saa neid laevu teguvõimsate laevade tonnaashi hulka arvata.

Lahinglaevad „Nelson“ ja „Rodney“. Samuti on vaieldud ehitusel olevate lahinglaevade „Nelson“ ja „Rodney“, pärast. Väidetakse, et inglased peaksid nende laevade eest ära lammutama neli „King George V“ klassilist laeva. „Nelsoni“ ja „Rodney“ ehitamist alustati 1922 a. detsembris ja ehitamine pidi kestma 3 aastat. Praegu ei ole veel teada, millel nad vette lastakse, sest katalseppade streigi tõttu mineval aastal veninud

nende ehitamine pikale. Arvatakse, et need laevad enne 1926 a. valmis ei saa. Nende valmissaamisel lubab leping nende laevade lammutamiseks, milliste asemele „Nelson“ ja „Rodney“ määratud, veel 6 kuud aega.

Mis puutub lahinglaevade raskete kahurite laskeulatuse küsimusse, mille suurendamine Ameerikas teatavates ringkondades hiljuti kavatsusel oli, siis on Inglise valitsuse poolt Washingtonis selle peale tähelepanu juhitud, et see samm tähendaks Washingtoni kokkuleppe rikkumist. President Coolidge on läinud augustis selle peale teatanud, et tema isiklikult on täiesti Ühisriikide sõjalaevade kahurite igasuguse maksimaaltõusu vastane. Tema kardab, et selle sammu teostamine Ühisriikide poolt kihutaks teisi riike laevastikkude ehitamise võistlusele, ajal, kus Euroopa tarvitab oma sissetulekuid majanduslike elu ülesehitamise peale.

J. A-n.

Prantsuse sõjalaevastiku ehituskavad.

Prantsuse Valitsuse poolt on Saadikute Kojale esitatud 1925 a. meriväe eelarve, nagu „Times“ teatab. Eelarve on väljatöötatud 1300 miljoni frangi suuruses, mis läbistiku sama suur on, kui mereväele määratud krediitid 1923 ja 1924 aasta riigi eelarvetes. Prantslastel on kavatsus 20 aasta jooksul ümberehitada oma sõjalaevastiku Washingtoni kokkuleppe alusel, mis nüüd Prantsuse parlamendi poolt ratifitseeritud on.

Rahasjanduse komisjoni aruandja toonitab, et tulevikus on silmaspeetud peaaeglikult alalist tehnilist arenemist sõjalaevade ehituse alal, laevatehaste ümberorganiseerimist uuemate nõuete kohaselt, 1923 a. merilennuasjanduse suurendamist jätkamist ja sõjalaevastiku personaali ümberkorraldamist. Uute sõjalaevade ehituskuludeks on 1925 a. peale 500 miljoni franki ettenähtud. Seda summat peetakse igaaastaseks normaal-väljaminekuks uute meriväeliste ehituste peale. Ehitada kavatakse iga aasta tenderlaevu, lennukite emalaevu, ujuvaid töökodasid jne. — kuni 1932 aastani, millal liinilaevade ehitamine algab, nagu ettenähtud laevastiku ehitusprogrammis, mille esimene osa 1922 a. 18. aprilli seadusega lubatud sai.

Nimetatud ehitusprogramm näeb ette Prantsuse suuremere laevastiku ehitamist järgmiselt:

- 178.000 tonni liinilaevu, kooskõlas Washingtoni kokkuleppega;
- 360.000 tonni kergeid sõjalaevu, nagu ristlejaid ja destroyerisi;
- 65.000 tonni veeluseid laevu, ehk 90.000 tonni (ühes veeluste laevadega) rannakaitse laevu;
- umbes 150.000 tonni erilaevu, nagu õli tank-laevu, miinipanjaid, ujuvaid töökodasid, merilennukite emalaevu ja veeluste laevade varustuslaevu.

Teenistusega kestvuseks on ettenähtud liinilaevadele, lennukite emalaevadele ja erilaevadele 20 aastat; ristlejatele — 17 aastat; destroyeritele — 15 aastat ja veeluste paatidele — 12 aastat. Väljaarvatud lahinglaevad, on uute ehituste kogukulude katteks 20 aasta peale ettenähtud 10.070.300.000 franki mis jaotatud iga laevade liigi kohta järgmiselt:

200.000 tonni ristlejaid 17 aasta jooksul, ehk 235.300 tonni ristlejad 20 a. jooksul, keskmise ehituse hinnaga 11.000 franki tonni eest	2.588.300.000 franki.
160.000 tonni destroyerisi 13 a. jooksul ehk 213.000 tonni 20 a. jooksul, 14.000 frk. tonn	2.982.000.000 „
90.000 tonni veeluseid laevu 12 a. jooksul, 17.000 frk. tonn	2.550.000.000 „

60.000 tonni lennukite emalaevu 20 a. jooksul, hinnaga 12.500 fr. tonn	750.000.000 franki.
150.000 tonni erilaevu 20 a. jooksul, hinnaga 8.000 franki tonni eest	1.200.000.000 „
Kokku	10.070.300.000 franki.

Prantsuse pea-merijõududes Vahemere laevastikus on praegusel ajal, ilma sõjaajal soetatud 6 Jaapani destroyerita, ainult 12 destroyerit ja torpeedo-laeva. Kõik need laevad on vette lastud enne 1916 a. Samal ajal on Itaalia laevastikus 20 destroyerit, mis kõik peale 1916 a. on ehitatud. Viimastest on 4 vette lastud 1921 a., 5 laeva 1922 ja 2 — 1923 a.

Osa meriväe 1925 a. krediitidest läheb laevatehaste ümberorganiseerimiseks, sest viimased on 8 aastase seisaku läbi laeva ehitustehnikas ajast maha jäänud. Näiteks nõutakse laevatehastelt, mis enne sõda 40.000 h. j. ristlejaid ehitasi, nagu ristleja „Valdeck-Rousseau“ ja 18.000 h. j. destroyerisi, nagu „Bisson“, — nüüd 100.000 h. j. „Duguay-Trouin“ tüübiliste ristlejate ja 30.000 h. j. „Bourrasque“ tüübiliste destroyerite ehitamist.

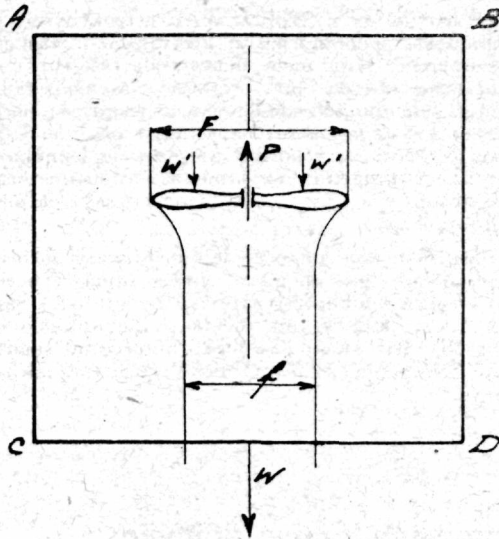
Suur osa eelarvest läheb meriväe personaali palgade kõrgendamiseks ja meriväelaste elutingimiste parandamiseks merel. Sellega tahetakse meriväe teenistust meelitavamaks ja ligitõmbavamaks teha. Varemadel aegadel saadi iga aasta sunniviisilise võtmise ja vabatahtlise süsteemi järele meriväele tarviliku arvu — 50.000 meest — nekuritisi kokku, kuid viimastel aastatel on vabatahtliste arv niisugusel määral kahanenud, et käesoleval aastal tuli meriväele maaväest 10.000 meest lisa võtta. Teenistuse aja pikkus on meriväes 18 kuud, ja kui mehed üleaja teenima ei soovi jääda, lahkuvad nad teenistusest just sel ajajärgul, kui nad juba enam-vähem aru hakkavad saama meriväe kõrgelt spetsialiseeritud algteadmistest, mis pikka õppimist tarvitavad. Vabatahtliselt meriväkke astujate arv on viimasel ajal juba järk-järgult kasvama hakanud; samuti on tuntavalt kasvama hakanud ka nende meeste arv, kes peale ajateenistuse lõppu üleaja teenijatena meriväkke edasi jäävad. Kuna meriväe teenistuses lubatud soodustused veel laialistes ringkondades teadmata on, tehakse nende tutvustamiseks energilist kihutustööd küll kuulutuste, küll kinode abil.

Meriväe eelarve seletuses rõhutatakse muu seas ka merilennuasjanduse paremale järjele tõstmise ja vedelkütteenete reservuaaride soetamise tarvidust.

J. A-n.

Uuemad õhuvaldamise abinõud.

Praeguseaja aeroplaan, mis lennuomaduste ja konstruktsiooni poolest täiuslikkuseni jõudnud, — ei ole vaba suurtest olulistest puudustest ja need oleksid: liiga suur maandumise kiirus, halb tasakaal lennus, puudub võimalus õhus liikumata paigal püsida ning loodis (vertikaalselt) tõusta ja maanduda.

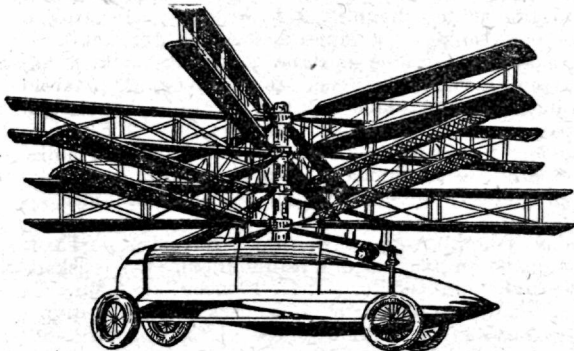
(Joon. nr. 1).

Nende puuduste kõrvaldamine on ülesleidjatele ja konstruktoritele kunagi raskemaks ülesandeks olnud.

Esimesed katsed piirdusid ainult sellega, kuidas maandumise kiirust vähendada. Seda saavutati esialgu kandepindade erilise ehituse teel. Harilikult ülemine kandepind pandi kokku kolmest üksteise peal libisevast osast. Tõusu ja maandumise juures võis lendur tõstenurga (mida sünnitasid kandepinna pooled) suurendamise ehk vähendamise teel kiirust vastavalt reguleerida. Katsete varal selgus aga peagi, et sel teel oli võimalik kiirust ainult 30% võrra vähendada ja see vähenemine ei ole kuigi tuntav.

Pärastise, enam radikaalsema lahendusena ilmub uus iseseisev abinõu, n. n. helikopter.

Praegune ilma igasuguse lisanduseta helikopter koosneb peaaegselt kahest ühele teljele kinnitatud propellerist, transmissioonvõllist, mootorist ja gondolist (näit. joon. 2.) Tema põhimõte on esile kutsund

(Joon. nr. 2).

kolm tähtsat nõuet ja need oleksid — vertikaaltõus, tasakaal ja kindlus liikumisel ning maandu-

misel. Helikopteri tõstejõud saavutatakse pöörlevate propellerite abil, mis vertikaalse telje otsa asetatud. Joon. nr. 1 on näha, et harilikult lennuki propeller sünnitab pöörledes tõmbejõu P, mis mõnesuguse vertikaalse kiiruse W välja kutsub. Õhu voolu vihk, mille propeller sünnitab, langeb ülevallt alla, sellepärast sünnib teatav vertikaalne tõmbejõud. Sel teel võibki vertikaalne tõus tegelikult sündida, kuid tingimisel, et propelleri tõmbejõud oleks suurem lennuvahendi raskusest. On see aga raskusele võrdne, siis on võimalus õhus rippuvus olekus paigal püsida.

Juba 1916 a. õnnestusid esimesed loodis (vertikaal) tõusu katsed (Karman, Austria). Sellekohane mudel kujutas enesest seotud helikopteri: kaks ühele teljele kinnitatud propellerit pöörlesid vastupidisalt; jõuallikaks oli kolm „Le-Rhone“ 120 HP mootorit, mis omavahel ühendatud.

Kolmest kõiest hoituna, tegi see aparaat mitmed tõsud kuni 50 mtr. kõrguseni, olles koormatud keskmiselt 1600 klgr. raskusega.

Katsetest selgus, et mootori jõul, mis tõste-propellerite läbi edasi andub, võis ilma suurema vaevata ülestõsta raskust, arvates 10 klgr. iga hobuse jõu (HP) peale. Võttes arvesse avio-mootori kaalu, millest 1½ klgr. iga HP peale kulub, võib öelda, et kui mootori raskusele juure lisada purjestiku kaal ja põleisaineid 2 t. lennuks, siis jääb veel ligemalt 4 klgr iga HP peale, mis aparaadi muude osade (võlli, gondoli jne.) ning lendurite arvele tuleks, ja sellest oleks enam kui küllalt.

Kui loodis tõusu küsimus lihtsate propellerite abil lahendatud sai, siis jäi järele palju raskem ja tähtsam ülesanne, mis eriliselt ehitatud ja tundeliku mehhanismi nõudis, s. o. nimelt tasakaalu küsimus.

Iga lennuki ehk lennu-aparaadi tasakaalu võib kahesuguseks lugeda: 1) automaatne ehk konstruktiivne (aparaadi enese) ja 2) juhtimise tingimustest (lendurist jne) olenev tasakaal. Helikopter, nagu ka aeroplaan, peab omama täieliku automaatse tasakaalu kolmes ruumi ulatuses.

Selle tingiva tasakaalu kohta on ülesseatud palju teoreetilisi lahendusi. Ühed soovitatavad helikopteri peale väikest, kerge õhuga täidetud palli asetada, teised, — erilisi, lendurist juhitavaid pindasid. Viimane ja tähtsam lahendus seisib selles, et tasakaal saavutati vahetuma tegevusaga tõste-propellerite (ehk pindade) peale. Helikopteri võib vaadelda, kui kahest propellerist kantavat gondoli, ehk õigemini — kui väikeste aeroplaanide (avioonide) gruppi, mis pöörlevad ühe, transmissiooni võllile kinnitatud, telje ümber. Aeroplaani lennuomadustest on teada, et teda pööris-lennust võib eleroonide ümberpaiskamisega välja viia. Sama põhimõte on ka helikopteri juures ärakasutatud: aparaat on kokkupandud kaheksast väikesest, vastamisi (4+4) biplaanist, mis pöörlevad keskmiselt 2 tuuri sekundis. Terve läbimõõt on 6–7 mtr. Kooskõlastatud juhtimise mehhanism on väga tundelik, lubades lendurile tõstepindade peala mõjuda igal momendil, mil need teatavasse seisakusse satuvad. Nüüd võib nähtavasti küsimus tõusta — kas on füüsiliselt võimalik sarnast abinõude konstruktsiooni luua, mis sundivalt ja silmapilkselt purjestikule edasi annaks korduvate tõusude ja kalduvuste muutused, arvates keskmiseks kalduvuse välteks 1/10 sek., (tingimisega, et need edasi anduvad pindade järjekorras ja vastupidises sihis 4 korda sekundis)? Kui seda võimalik on praktiliselt läbi viia, siis on tasakaalu küsimus lahendatud.

Kiirusetu maandumist ehk aeglast allalaskumist võib saavutada mootorite tegevuse reguleerimisega,

kusjuures aparaat võimalikult rohkem vertikaal-seisukorda tuleb asetada.

Horisontaalne liikumine sünnib siis, kui aparaadi teljele teatud suuna anname.

Pööranguid saab aparaadi völli kaldumise kombinatsioonide läbi teha.

Kõik siimaani läbivaadatud tegevus baseerub peaaesjalikult alalise mootori jõu peale. Kui aga see jõud katkeb — kas sünnib siis tingimata katastroof? Katsed näitavad, et ei.

Mootorite seismapanekul on tarvis pöörlevaid pindu ümber asetada. Sellega saab aparaat vaba langemise, pinnad jätkavad oma pöörlemist, olles normaal-seisukusse pööratud, ja nende automaatselt pidurdavat tegevust võib langevarju langemisega võrrelda. Gondoli langemise kiirus väheneb seega 8 — 10 mtr. peale sekundis. Kui nüüd helikopter sarnase kiirusega vastu maad kukub, kas sünniks siis katastroof? Ka siin on küsimusest üle saadud. 8 kandepinna elava jõu utiliseerimisega nende ise-pöörlemise läbi, avaneb lendurile võimalus mõni sekund aega omale reservi jätta, — enne maapinda puutumist võib ta kandepinde silmapilkselt vertikaalsesse seisukusse asetada. Tekib küsimus, kas sel teel saavutatud vertikaaljõust jätkub, et aparaadi kiirust kuni 1 mtr. sekundis vähendada. Katsed ei ole veel küllalt rahuldavaid tagajärgi annud.

See oleks helikopteri lühike teooria. Mitmed ülesleidjad eitavad siiski mõningaid võtteid; nii ei loeta võimalikuks ilma mootorita maandumist; samuti on planeerimine kandepindade seisukohaga (vertikaal-asetusega) ainult siis võimalik, kui pindadele linnutiiva kuju anda. Nagu näha, avaldab helikopter giroskoobilisi nähtusi, mis veel lahendamata ja mis ettenägemata vibratsioonide näol avalduvad.

Nii näeme, et helikopter on konstruktiivselt ja lennuomaduste poolest palju keerulisem ja raskem kui aeroplaan. Kuid meie nähes progresseerub uue õhuvaldamise abinõu järkjärguline arenemiskäik; helikopteri täiendamine edeneb sama visadusega, nagu seda mõni aeg tagasi aeroplaani juures nägime. Seda tõendavad kasvavad rekordid kõrguses ja lennukauguses. Kuigi täielikult ei suudeta aeroplaani omadusi väärdada, siis saab see vähemast uueks etapiks õhuvallutamises.

Edaspidine arenemine eeldab arvatavasti sarnast konstruktsiooni, mis ühendab eneses niihästi aeroplaani kui ka helikopteri paremaid omadused. Sarnane vahend täidaks kõik mõeldavad evolutsioonid ja võiks ehk helikopteri nimeks nimetatud saada. Seega näeksime oma silmaga Jules Verne'i fantastilist „õhulaeva“.

A. K.e.

Mõtteid järkjärgulisest mehaniseerimisest Inglise sõjaväes.

Ülemise pealkirja all toob „Militär-Wochenblatt“ 18. det. 1. a. lühikese ülevaate mehaniseerimise arenemisest Inglise sõjaväes. Toome selle kirjelduse alamaal täielikult.

Inglismaal ollakse arvamisel, et ühel päeval vedu loomade abil sõjaväes mehaanilise veoga täiesti asendatakse, sest igalpool tõrjub masin inimusklike töö kõrvale. Kuid siiski pooldakse mõistlikke järkjärgulisi muudatusi, kuna radikaalsed ettepanekud tagasi tõrjutakse.

Suurimaks takistuseks on rahaline küsimus, sest lähimatel aastatel ei saa sõjaväe eelarve suurendamise peale mõelda. Eestkätt tahetakse tervet varustuse juurevedu kuni diviiside varustusveo kolonnideni (hulka arvatud) mehaniseerida. Veoriistadena tahetakse tarvitusele võtta kiireid lülilikul või ratastel liikuvaid veoautosid. Seks tarvis minevaid summasid loodetakse saada ratsaväe, ratsa-suurtükiväe ja, kui tarvis, ka jalgväe edaspidise vähendamise teel. Õhuluure järjest kasvav usaldatavus kaotab inglaste arvamise järele ikka rohkem ja rohkem suuremate ratsaväe üksuste olemasolu tarvilikkuse.

Järgmisena tahetakse jalgväe pataljoni veoriistu mehaanilise veoga varustada. Seks tahetakse igale kompaniile „Cross Country“ veomasinad ühes külge haagitavate veoriistadega kaasa anda. Mõlemad oleksid kerge soomuskaitsega varustud. Kompani veomasinatel leiaksid aset kerged kuulipildujad, terve kompani laskemoon, käsigranaadid, köök ja raudsed osad. Külgehaagitavatel kaarikutel asuksid tekid, mantlid jne. Kaarikud võetakse küljest lahti laialiminekumomendil, veomasinad annavad hargumisel kerged kuulipildujad ja laskemoona jalgväele edasi. Laskemoona veomasin järgneb kompanile ka lahingus.

Pataljoni staabil on tarvitada 1 veomasin raskete kuulipildujate, 1 — sidevahendite, 1 — lennukvastaste kuulipildujate ja 1 — sanitäär-tarviduste jaoks. Kui mehaniseerimisega juba niikaugale on jõutud, tuleb järg väljakahurväe kätte. Tema suur-

tükide massi vedamiseks võetakse veomasinad tarvitusele. Osa väljasuurtükiväest tahetakse täiesti asetada soomustatud ja lülilikul liikuvatele autodele.

Lõpuliikuks eesmärgiks on inglaste kompanides külgehaagitavate vankrite asendamine kergelt soomustatud veotankidega, milledest igaüks ühe rühma (4 gruppi) võib transporteerida. Need veotankid peavad jalgväe vaenlasele võimalikult lähemale viima, igatahes üle hariliku hargumise joone.

Mis päris tankidesse puutub, siis on kavatsus neid kaht liiki tarvitusele võtta — suurtükidega varustatud raske tank, kes jalgväe ees liigub ja tankivastaste toetuspunktide vastu võitleb, ning üks kerge, varustatud kuulipildujatega ja võimalikult ka miinipildujatega, kes jalgväele järgneb. Kerged tankid peavad vaenlase vastupaneku pesad kõrvaldama.

Niisugune modern diviis oleks järgmiselt kokku seatud:

A. Kolm segabrigaadi. Iga brigadi koosseisus oleks: 1 pataljon raskeid tanke (3 kompanid, igaüks 12 tanki; relvastus — üks 18 naelane suurtükk ehk 4,5 tolline haubits, 3 k. k. p.). — 1 pataljon keskmisi tanke (3 kompanid, igaüks 16 tanki), — relvastus — 1 kolme naelane suurtükk, 5 k. k. p.) 1 grupp mehaanilise veoga suurtükiväe (2 patareid 18 naelalisi suurtükke, 1 pat. 4,5 tollilisi haubitsaid, 1 patareid 60 n., viimased tankides). — 3 pataljoni jalgväe transport-tankidel (igas pat. 3 neljarühmalist kompanit, igaüks 4 gruppi; pataljonis 1 raske k. p. rühm). — Sidekompani transport-tankidel. — 1 parandus töökoda. — B. 1 pataljon tagaajamistanke (3 komp., igaüks 16 tanki; relvastus — 1 kolmenaelane suurtük ja 5 kuulipildujat). C. 1 eskadron diviisi ratsaväe. — D. Pioneer kompani. — E. 1 pataljon tanksildade ehitamiseks. — F. 1 diviisi parandustöökoda tankide jaoks. — G. 1 diviisi vooripataljon laskemoona-, 1 voo- ja järeveo kompani, 3 väljalaatsaretti. — H. 1 pataljon tanke, varustatud gaasipildujatega ehk gaasimürskidega laskvate suurtükidega.

Vähemad ühendused, nagu staabid, sanitaar-kompanid, korrapidamisvägi, ei ole siin üles loetud.

Ollakse arvamisel, et niisuguse koosseisuga diviisi juures võib senise diviisi meeskonnast 60 protsenti kokku hoida.

Rännaku pikkus peab modernidel diviisidel kõigest 70—80 protsenti praeguste diviiside omast olema, rännaku kiirus aga 3 kuni 4 korda suurem, kuna tule jõud suurtükidel 3½ korda, vähematel relvaldel aga 10 korda praeguse jalgväe diviisi tule jõust suurem on.

Veel kaugema tuleviku kohta arvatakse, et tankvõitleja praegu maksva väeliikide jaotuse jalg-, ratsa-, inseneri- ja suurtükiväeks ära kaotab. Seepärast tahetakse ka selle aja jaoks ohvitseride tühtlane ettevalmistus sisse seada.

Kaugema tuleviku jaoks on kavatsusel kolme liiki tankid: a) Kerged ja väga kiired tankid, kaal 6—8 tonni, kuulipildujatega ja kerge soomustusega. — b) Kiired 20 tonnilised tankid tugeva soomustusega; relvastus — 1 suurtükk ja mõned kuulipildujad. — c) 35 kuni 50 tonnilised lahingtankid ühe või rohkem 60 naelalise suurtükiga ehk 6 tollilise haubitsiga, kusjuures kiirus relvastusele ja soomuskaitsele kohastatakse.

Sarnane tuleviku diviisi oleks järgmise koosseisuga: 1 pataljon luuretanke (6 kuni 8 tonnilised), 1 pataljon gaasvõitlustanke (suurtükid ehk gaasipildujad), 2 brigaadi kiireid 20 tonnilisi tanke, üks brigaad 35—50 tonnilisi lahingtanke. — Mõned lennuüksused luureks ja lahinguks. Ei saa salata, et

sõjapidamiseks sarnaste diviisidega teed teisiti peavad ehitatud olema.

Modern-diviiside ettevalmistust, niipea kui mehaniseerimisega edasi on jõutud, kujutatakse järgmiselt:

Suvisel ettevalmistuse perioodil tahetakse diviisid suurtele karjutusplatsidele koondada, kus arvurikaste tankide ja veoautodega diviisil ühenduses harjutusi võib teha. Praegusel momendil on seks ainult kohased tühtlased platsid: Salisbury Plain, Catterick Camp ja kaks platsi Wales'is Llanfyllin'i ja Llandovery lähedal. Diviisid peavad iga aasta uut harjutusplatsi tarvitama. Manöövrite peale väljaspool harjutusplatse hulgaliste tankidega ei tule teede rikkumise pärast, nagu seda senised Inglise manöövrid on näidanud, palju mõelda.

Territoriaal-armee, mis loomulikult ka mehaniseerimisega sammu peab pidama, tahetakse suurema arvu tegevväe ohvitseridega ja allohvitseridega varustada, neid eriti hästi ette valmistades.

Sandhursti ja Woolwichi sõjaväe-õppeasutusi tahetakse nii ümber korraldada, et nende õppeplaanid tühtlased oleksid, ning lahkumineku mitmesuguste väeliikide ohvitseride ettevalmistamisel ära kaoksid.

Et sõjateaduse uuendamisel tõesti juhtivat osa mängida, tuleb katsejaamad ja sõjaväelised uurimisasutused luua. Sõjaväe määrustikke tuleb nii korraldada, et neid mitte ainult vanemad ohvitserid ei loeks. Sest ka praegu veel on Inglise sõjaväes noori ohvitseri, kes sellega uhkustavad, et nad kunagi sõjaväelist määrustikku kätte ei ole võtnud.

V. K.

Mõni sõna püstoli kaliibrist.

„Sõdur“ nr. 51/52, 1924 a., tähendab A. T.-n, kokkuvõtteid tehes 1 detsembri sündmuste kohta:

„Muuseas peaks rahuloldavalt lahendamata küsimuse ohvitseride varustamisest revolveriga. Eesmärk on: igal ohvitseril olgu alati otsekohese enesekaitse abinõuna kaasas kerge, praktiline tuleriist, küllalt võimas siiski vaenlase hävitamiseks läheda maa pealt. Praegune „Browning“ süsteemi revolver 9 m/m. kaliibriga, mis paari aasta eest osaliselt välja anti, ei vasta igatahes mitte nõuetele, sest teda alati kaasas kanda on äärmiselt tülikas ja ebamõnus. Suuremalt jaolt ei tehta seda mitte, mille tagajärjel meie ohvitserid sunnitud on enamjagu käima sõjariistadeta. Palju praktilisem kandmise mõttes, ühtlasi aga küllalt tulevõimas oleks sama süsteemi — keskmisekaliibriline revolver, mis ohvitseridele tuleks muretseda viibimata“.

Minu arvates on A. T.-n selle küsimuse otsustamise juures liiga tõtanud ja tarvilised andmed läbi kaalumata jätnud. Vastasel korral ei oleks ta oma nõudmises niisuguseid üksteist eitavaid ja risti üksteisele vastukäivaid asju, nagu taskuskandmise mõnusus ja tulevõim, ühendanud. Olgu sellepärast mõni sõna selle küsimuse selgitamiseks öeldud.

* * *

Kui omal ajal püstoli valiku küsimus lõpulikult 9 m/m. relva kasuks otsustati, siis mindi selle juures välja järgmistest põhimõtetest:

A) Meie rahalistes oludes võib riik ohvitserid, allohvitserid, kuulipildujate sihtureid, kahurväe sõdureid ja üldse kõiki niisuguseid sõjaväelasi, kes lahingus vintpüssiga tegutseda ei saa, varustada ainult täieväärtsüsteemide lahingrelvadega. Niisuguste relvade muretsimine, mille lahingväärtsüsteemi kohta kahtlusi võib tekkida, ei või riigi asi olla.

B) Lahingpüstol peab ühesugune olema kõigil püstolikandjatel sõjaväelastel. Ainult sel teel on võimalik korralik varustamine laskemoonaga ja tagavaruosadega, ning relvade korralik remonteerimine.

Mis määrab ära püstoli lahinguväärtuse?

Kõigepealt kuuli suur „kinnipidav jõud“ (aufhaltende Kraft). Selle all mõistame relva omadust, vastast ükskõik missuguse tabamisega kindlasti ja jalamaid võitlusvõimetuks teha.

Surmap võib olla ju ka poolemillimeetrilise nõela piste, kui see südamesse ehk mõnesse muisse tähtsamasse elundisse satub. Sellega aga rehkendada, et lahingtingimustes (iseäranis aga veel kuivalgel, ämarikus jne.) vastast just tähtsatesse elunditesse tabada saab, ei või. Lahingtingimustes ei ole aega sirgeldatud ja peeneks sihtimiseks. Siin tuleb küsimust olemisest ehk mitteolemisest otsustada mõne sekundi jooksul. Kes vastast (väga tihti koguni mitut vastast) kõige lühema aja jooksul võitlusvõimetuks ei tee, see hukub ise paratamatalt. Sellepärast ei tarvitagi väga paljud osavad lahinglaskjad sihtimise juures sihikut ja kirpu. Sihitakse lihtsalt raua järele ehk jälle sirutatakse esimene sõrm piki raua välja, sihitakse selle järele ja vajutatakse trikli peale

keskmise sõrmega. Viimane laskmiseviis on iseäranis tarvitav pimedikus laskmise juures. Peaasi on siin kiirus ja ükskõik missugune tabamine. See „ükskõik missugune“ tabamine peab aga vastase ja lameda rivist välja viima, kahjutaks tegema.

Et peenekaliibriline kuul seda teha jaksaks, sellekohta ei ole seniajani veel mingisuguseid positiivseid andmeid olemas. Koguni selle vastu.

Terve rida kogemusi niisugustest sõdadest ja rahuuste mahasurumistest, kus revolvrilt ehk püstoli iseäranis sagedasti tarvitata tuli (Hiina rahuused, Inglise vägedes tegevus asumaadel, ameeriklaste võitlused pärismaalastega jne.), on vastuvaidlemata selgusega näidanud, et keskmisekaliibriga automaatpüstolite ja revolvrile kuulidel vastast kohapeal kahjutaks tegev jõud täiesti puudub. On väga palju registreeritud juhtumisi, kus vastast isegi mitme kuuliga oli tabatud, ilma et teda pikali sirutada oleks suudetud.

Sellepärast on ka kõik riigid, kelle vägedel püstol väga tähtsaks relvaks on olnud, seniajani kinni pidanud võimalikult jämedatest kaliibritest. Inglise ametliku „Webley“ revolvrili kaliiber on 11,19 m/m., kuuli raskus 17 grammi, algkiirus 195 m/sek., seega kuuli energia rauasuudme juures 33 meeterkilogrammi. Revolver kaalub laadimatult 991 grammi, laetult 1120 grammi. Ameerika „Colt“ kaliiber on 4,5" = 11,43 m/m. Seesama nelja ja poole liiniline kuul on tarvitusele võetud ka „Colt“ vabrikult valmistatavas Thomson'i püstol-kuulipildujas, millega osa Ameerika politseist varustatud on ja millega ka meie 1. detsembri mässu-mehed varustatud olid.

Ilmasõja kogemused on sedasama näidanud. Sakslased tegid püstoliga kui tõsise lahingrelvaga ilmasõja ajal kõige rohkem tegemist. Sakslased olid need, kes oma endise, 1908 aasta lühikseraudse „Parabellumi“ ümber konstrueerisid pikaraudseks, siis sellele pikaraudsele püstolile 32 padrunit mahutava trummelsalve külge tegid ja viimaks Bergmann'i „masinpüstoli“ juure välja jõudsid. Mõnikord olid neil terved väiksemad löögiosad ainult püstolite ja käsigranaatidega varustatud. Nende arvamine tohiks sellepärast kaudis kompetentne olla.

Pärast ilmasõda ilmunud ja ilmasõja kogemuste põhjal kokkuseatud major Zimmerle „Waffenlehre“ (autor on õpetaja jalgväekoolis) ütleb lhk. 100-1:

„Ühekäe relvadel (Faustfeuerwaffen) on tarvilik kinnipidamise jõud, mis vastase kohapeal kokku murrab, ainult umbes 9 m/m kaliibri juures kindlasti olemas. Kaliibril alla seitsme ja poole millimeetri on sõjaliselt täiesti väärtusetu.“

Samas raamatus loeme 109-1 leheküljel:

„Sõjakogemuste põhjal võib automaatpüstolite kohta järgmised nõudmised üles seada:

a) Kaliiber mitte alla 9 m/m., kuuliraskus umbes 10 grammi, algkiirus umbes 300 m/sek.“

Edasi järgnevad nõudmised tulevalmis oleku jne. kohta.

Sellega nõutakse siis vähemalt 45,9 meeterkilogrammi kuulienergiat rauasuudme juures. Kuuli raskuse kohta on nõudmised isegi suuremad, kui seda praegused Euroopas tarvitusel olevad automaatpüstolite padrunid täita suudavad. Saksa lühikene „Parabellum“ annab 8 grammi kaaluva kuuliga suudme juures 42 mkg. energiat, pikaraudne „Parabellum“ 47 mkg., „Browning“ annab 7,15 gr. kaaluva kuuliga 44 mkg. Raskemat kuuli

nõutakse arvatavasti sellepärast, et lamedamat lendjoont saavutada. Muidugi kasvaks ühes sellega ka energia.

Igatahes aga võib selle peale, mida praegused 9 m/m. automaatpüstolid kuulienergia poolest pakuvad, vaadata kui miinimumi peale, millest allapoole minek lahingrelva juures täiesti lubamata oleks.

Mida annavad vähemakaliibrilised püstolid?

Vanem 7,65 m/m. „Browning“ (lühema rauaga) annab 4,6 grammi kaaluva kuuliga rauasuudme juures 19,6 meeterkilogrammi kuulienergiat. Pika raudse 7,65 m/m püstoli algkiiruse kohta ei ole minul praegu täpseid andmeid käepärast, kuid isegi siis, kui oletada, et tal algkiirus niisama suur on kui 9 m m relval, saaksime suudme juures ainult 27 mkg. Revolvril jäävad tugevatest automaatpüstolitest kõik kaugelte maha. Isegi 11,19 m/m „Webley“ annab ainult 33 mkg. ja mõnel pool nii tagaleinatud „Nagan“ — ainult 26 mkg. 6,5 m/m. püstolitest ei ole vaja pikemalt rääkida, sest oma 11 mkg kuulienergiaga on nad enam mänuasjad, kui tõsised relvad.

Kuid ka tabavus on raskemal ja kindlamini peos seisval relval sootuks teine, kui kergel relval. Vahe on iseäranis silmatorkav kiirlaskmisel ja laskmise puhul halva valgustuse juures. Siin on mitmesugustel katsetel raskema relvaga kuni neli korda paremaid tagajärgi saavutatud, kui kergega.

* * *

Kõigest eelmisest järgneb, et tõsiseks lahing- ja enesekaitserelvaks ikkagi ainult suurejõuline püstol jääb. Komisjonis, kes omal ajal soovitava püstolitüübi kohta oma otsuse tegi, leidis võimaliku olevat riigi kulul ainult tõsist lahingrelva muretseda. Mitmesuguste konstruktiivsete paremuste tõttu jädi viimaks peatama 9 m/m. „Browning“ juurde.

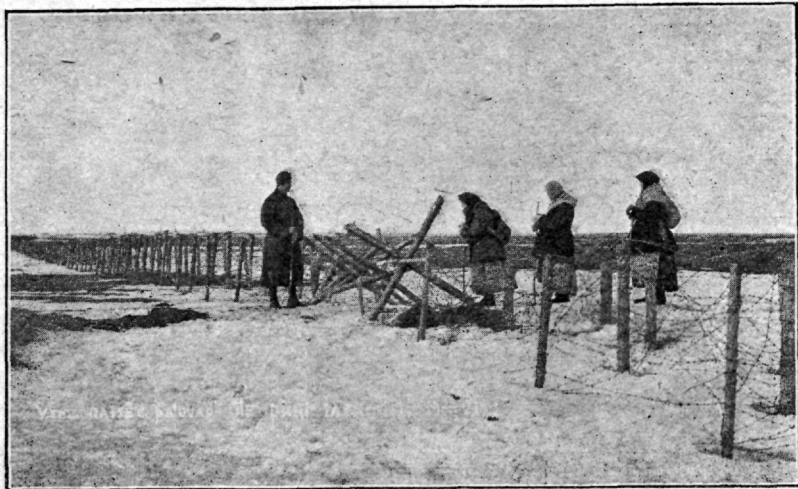
Kahetseda seda otsust ei ole tulnud. Igatahes sai meie kaitseväge oma ilma kuluka eksperimenterimiseta lahingrelva, mis kõigi seniste katsete ja kogemuste järele oma otstarvet täiesti täidab. Relv on tugeva ehitusega, väga harva rikkinine, tabavus on väga hea, iseäranis lahingulisel kiirlaskmisel. Näitena meie kaitseväes saavutatud tagajärgedest võiks nimetada: punktilaskmisel ilma puupärata, 25 m. peal jooksid kõik kuulid 25 cm läbimõõduga märgi sisse, kiirlaskmisel 15 m. peale paigutatud vöökuude pihta — 7 tabatud kuju 7 sekundi jooksul. Need on igatahes tagajärjed, mille peale niihästi laskurid (ajateenijad allohvitserid) kui ka relv uhked võivad olla. Küllaldane kuulijõud tagab omalt poolt, et püstolikandja ka kõige kriitilisemal momendil hädasse ei peaks jääma.

Negatiivne näide kulukast eksperimenterimisest vähemakaliibriliste relvadega on meil väga lähedalt saadaval. See on meie politsei varustamine püstolitega. Muretseti alguses õige väiksekaliibriline „Mauser“, varsti aga leiti, et see relv niihästi konstruktiivselt kui ka jõe poolest oma otstarvet kuidagi täita ei suuda. Mõndi üle suurema relva peale, ei tehtud aga jällegi otsustavat sammu, vaid võeti tarvitusele just seesama keskmise kaliibrilise relv, mida A. T.-n soovitas. Praegu kuulub seal poolt jälle tõsiseid kaebusi selle relva konstruktiivsete puuduste kohta. Ja et usk selle relva sisse seal mitte suur ei ole, näitab juba see, et talle viimasel ajal vintpüss appi on võetud. Puupäraga automaatpüstol igatahes vintpüssi abil ulitsal ei tarvitaks.

* * *

Eesti-Vene piir peale Vabadussõja lõppu.

2. jalgväe rügement
piirivalve teenistuses.

Olud, milles püstoliga varustatud sõjaväelased ennast meil praegu ootamata kallaletungi eest kaitsta tuleb, on väga sarnased tõsistele sõjaluudele. Relvastatud terroristide bande ei ole igatahes mõni lihtne rahakoti kallale kippuja või purjus määratsejate salk, keda ükskõik missuguse relvaga eemale peletada saab. Siin on samuti olemise ja mitteolemise otsustamisega sekundite jooksul tegemist, nagu kaitsekraavi sissetungimise juures. Kuigi need banded mõnel juhtumisel esimese paugu peale laiali on jooksnud, siis ei pruugi see sugugi mitte alati nii olla. Selle oletamine oleks enesepettus. Sellepärast on ka siin enesekaitseks ja igasuguste sissetungimiste likvideerimiseks kindlat relva vaja, mida igal ajal usaldada võib.

Jääbveel ainult kandmise mõnusus küsimus. Nagu juba nägime, ei saa mõnus taskurelv kunagi ühtlasi ka tõsiseks kaitserelvaks olla. Kui ennast tõsiselt kaitseks ja igale bandele tõsiselt vastu hakata tahetakse, siis tuleb ka väikse ebamugavusega kandmise juures leppida. Sellest juba kuidagi mööda ei pääse.

Kui asja lähemalt vaadata, siis on 9 m/m „Browning“ kõigest sellekaliibrilistest relvadest oma lapiku kuju tõttu just kõige portatiivsem. Isegi pikaraudne 7,65 m/m „Browning“ ei ole 9 millimeetrilise kuigi palju portatiivsem. Pikast ja lühikesest „Parabellumist“, suurest „Mauserist“ jne. ei tule rääkida.

Kui meie praegust teenistuspüstoli kuidagi vööl kanda ei taheta, siis mahub ta väga hästi

ükskõik missugusesse tasku. Muidugi ei saa teda lihtsas riidest taskus kanda, sest et ta selle varsii läbi õõrub. Task tuleb sel korral õmmelda mingisugusest pehmest nahast. Oma enese kogemustest võin aga kinnitada, et 7,65 m/m. relv igasuguse riidest tasku just niisamuti puruks õõrub. Ka sellest küljest ei ole 7,65 mm. püstol kuidagi parem.

Nii ei ole siis ebamugavus kandmise juures sugugi veel põhjuseks, miks riik ohvitseridele kindla kaitserelva asemele vähem kindlaid, kuid veidi „mugavamaid“ riistu peaks muretsema hakama. Ka ei ole see ebamugavus sugugi nii suur, et just selle tagajärjel ohvitserid „sunnitud“ oleksid olnud ilma relvata liikuma. Põhjuseid tuleb ehk mujalt otsida. Ohvitseri püstolid on meil riigivarandus, ja selle eest vastutamise suhtes on palju „mugavam“ püstolit hästi sissemäärituna varaaidas ehk kodus pidada, kui teda igasuguse ilmaga ja igalpool kaasas kanda. Samal põhjusel on ka püstolilaskmist mõnes kohas liig vähe harjutatud, ning samal põhjusel tuleb ka oskamata ümberkäimise tagajärjel alatasa õnnetuid juhtumisi ette. Rohkem praktikat ja väkem kartust, siis muutub viimaks ka see „ebamugav“, kuid kindel relv nii armsaks, et temast enam lahkuda ei taheta.

Ja kui keegi tingimata vähema kaliibrilist riista kanda tahab, siis võib ta seda vabalt teha, kuid—omal kulul. Selle juures vaadaku ta siis aga ette, et ta selle relvaga esimesel tõsisel juhtumisel hädasse ei jääks.

O. Sternbeck.

Luuramisel.

Oli vaja kindlaks teha, kas Slapjumi talus asub vaenlane, ja seks liikus X. ratsarügemendi viiemeheline luuresalk allohvitseri juhatusel metsa äärt mööda nimetatud talu poole. Liiguti nii tasa, et kõige vähematki häält ei tekiks, mis vaenlase kõrvu võiks kosta, oli kuulda ainult kapjade sahinat pehmes rohus. Hobuse jala all kogemata praksuv kuiv oksake pani luurajatel otsekui sipelgad selga mööda jooksmas ja käed tõmbusid loomusunnil ratsutid pingumale ning haarasid tugevamiini kinni põigiti üle sadula pandud püssist, kuna all-

ohvitser ringi vaadates valju ülema pilgu tahapoolle saatis.

Äkki hakkas esimese sõduri hobune käänaku peal perutama ja kargas nii järsku kõrvale, et sõdur ainult suure vaevaga end sadulas suutis hoida. Nelja mehe püssi kaitsevinnad naksatasid lühidalt ja kuivalt, kuna ratsanikud samal ajal ärevusesse sattunud hobuseid peatada püüdsid.

„Noh, mis nüüd?“ — tuli küsivalt-käredalt salga juhi suust.— „Üks inimene lamab tee peal, härra allohvitser“

Vabadusristi kavalerid.

Major Karl-Johannes Tulff.

Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaier.

Major K. Tulff on pärit Tartu maak., Kirepi vallast, sündinud 25. (13.) juulil 1886 a. Kirepi vallas, kus tema vanemad talupidajad olid. Üldhariduse sai Peterburi kommertskoolis, mille 1907 aastal kuldaurahaga lõpetas. Peale keskkooli lõpetamist astus hariduse jätkamiseks Peterburi Politehnilisse Instituuti, kust aga sõjaväkke kutsutuna 1910 aastal ajutiselt lahkuma pidi, astudes vabatahtlikuna 1. sept. 1910 a. 2. Soome küti-kahurväe divisjoni 1-sse patareisse. Vilmanstrandi laagris 10. juulil 1911 aastal sooritas tagavaraväe lipniku eksami, missugusesse auastmesse ülendati 23. sept. 1911 a. 15. aug. 1911 a. kuni 17. juulini 1914 a. viibis tagavaraväes, õppides edasi Politehnikumis, kuid Ilmasõja lahtipuhkedes pidi uuesti õppimisest loobuma ja sõjaväe teenistusse astuma. Ilmasõja kestvusel teenis mitmes väeosas ja frondil kuni 26. veebr. 1918 a., mil sakslaste kätte vangi langes, kust vabanes 20. aprillil 1918 a. Vene väest tuli Eesti väkke 18. nov. 1918 a. noorem leitnandina, missugusesse auastmesse oli ülendatud vanusega 19. juulist 1915 a. Esiteks määrati K. Tulff kahurladusse kahurosakonna ülemaks, aga 13. jaanuaril 1919 a. viidi üle 2-se kahurrügemendi 2. patarei vanemaks ohvitseriks: 15. mail 1920 a. määrati sama patarei (Väljapatarei № 4) ülemaks ja 15. märtsil 1924 a. — II diviisi kahurväe 2. grupi ülemaks. Leitnandiks ülendatud vanusega 19. jaan. 1917 a., alamkapteniks vanusega 23. märts. 1919 a., kapteniks vanusega 1. mail 1920 a. ja majoriks vanusega 28. nov. 1923 a. Vabadassõjas ülesnäidatud teenete ja vahvuse eest annetati temale 1) I liigi 3. järgu Vabadusrist, 2) normaal-talu, 3) priikooli õigus ja 4) Vabadussõja mälestusmärk. Peale selle on major Tulff'il veel Vene Stanislause ja Anna 3. järgu ordenid.

Kaptan Georg Rasumov.

Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaier.

Kaptan Georg Rasumov on sündinud Lätimaal 26. mail 1888 a. ohvitseri pojana. 1891 a. asus ta Tartu elama. Keskkooli hariduse omandanud Pihkva kadettide korpuses, mille 1906 a. lõpetas. Sõjaväelise hariduse saanud Peterburis, Mihaili suurtükiväe koolis, ning peale selle I. järgu diplomaadiga lõpetamist. 1909 a. ülendati ta nooremleitnandiks ja määrati teenistusse Vilno piiramis-suurtükiväe rügemendi kompani nooremaks ohvitseriks ja pärast õpekomandosse.

1910 aastast teenis G. Rasumov I-se raske-suurtükiväe divisjonis noorema ohvitserina ja adjutantina. 1911 a. ülendati ta leitnandiks. Ilmasõja algul raske-suurtükiväe brigaadi adjutandi kohale määratud, võttis ta selle väeosaga mitmest lahingust osa Ida Preisimaal ja langes Vene XX korpuse hukkumisel 15. veebruaril 1915 a. sakslaste kätte vangi. 1918 a. tuli Saksa vangist Tartusse ja astus 29. jaanuaril 1919 a. Eesti väkke, 2-se Kindluse raske-suurtükiväe divisjoni, kus patarei formeerimisele asus. Eesti Vabadussõjast võttis ta patarei ülemana osa Narva väerinnal kõikidest lahingutest. 1919 a. ülendati G. Rasumov kiiduväärt teenistuse eest alamkapteniks ja 1920 a. — kapteniks. Peale sõja lõppu läks ta reservi. Juuli kuus 1920 a. astus uuesti aktiiv-teenistusse ja määrati Kindluse raske-suurtükiväe 3. grupi vanemaks ohvitseriks ja pärast grupi ülema kohusetäitjaks. 1921 a. määrati G. Rasumov 2-se suurtükiväe rügemendi 2-se Kindluse suurtükiväe grupi ülemaks ja 1924 aastast on ta 2-se diviisi suurtükiväe 1-se grupi ülema kohal.

Kaptan Rasumov'il on peale I liigi 3. järgu Vabaduse risti veel Stanislausi 3. järgu rist ühes mõõkade ja lindiga ja Anna 4. ja 3. järgu aumärgid.

1. detsembri kangelased.

Noorem-allohvitsner Aleksander Hint.

Kalevi pataljoni 3. kompanist. Oli 1. detsembr. Riigikogu hoones vahtkonna ülemaks. Sai vahtkonna ruumi sisse tunginud kommunistide väljatõrjumisel raskesti haavata.

Reames Jaan Pergson.

Kalevi pataljoni 3. kompanist. Oli 1. detsembr. Riigikogu hoones vahtkonnas. Sai vahtkonna ruumi sissetunginud kommunistide väljatõrjumisel surma.

Tõsi. Punastes marjades siretava vaarmarja põõsa all lamas kummuli üks laip, mis oli riietud vaeselt, arvatavasti mõni kohalik elanik. „Vist äratapetud... Pöörake ta ümber“, korraldas allohvitsner tumetõsiselt.

Kaks sõdurit kargasid hobuste seljast ja pöörasid laiba selili, ilma et sealjuures üksteise otsa oleksid vaadanud. See oli mees keskmistes aastates, seljas oli tal särk jämedast kodukoetud riidest ja jalas närused takused püksid. Üks püksisäär oli üles käärinud ja jämeda säärega jalg paistis sealt välja. Nägu oli surmaeelsest krambist koledasti moonunud ja selja taha kinniseotud käte konksus sõrmede vahel litsus ta kõvasti rohutorti. Lahtirebitud kraega särgi valge rinnaesise pealt paistsid mõned tardunud vere tumepunased loigud.

Luuresalk liikus edasi. Sõdurid, kelle peale see nähtus rõhuvat mõju oli avaldanud, kuulatasid teraselt ja püüdsid silmadega metsa rohelisest lehestikust, mille taga surma-hädaoht peitnes, otse läbi puurida.

Mets lõppes ja luuresalk leidis enese korraga üksiku, pooleldi mahapõlenud taluhoone eest. Tulest oli üksnes suur rehealune terveks jäänud, elumajast aga suitsevad ahervarred. Kaardi järele pidigi see Slapjumi talu olema.

Asjata sirutasid sõdurid, endid puie varju hoides, päid kuulatahes välja, et ehk mõndagi elumärki kuuleks. Ümberringi valitsus surmavaikus.

Väljasaadetud luuraja tuli tagasi ja teatas salga juhile, et peale ühe naisterahva laiba midagi ei leidnud ja ühtki elusat hinge näha polnud.

Talu pakkus ka tõesti täielikku rüüstamise pilti. Suitsevate ahervarte ümber leidis lõhutatud toariistade tükikesi, riideid, katkisi keeduriistu; keldri ukse ees aga lamas sasis hallide juustega naisterahva laip, laia inetu verise haavaga üle terve näo. Ta oli vist ammugi tapetud.

Põllult kodu veetud rukkivihkudega pooleldi täidetud rehealune oli nagu imekombel tulest puutumata jäänud.

Sõdurid nuuskisid kõik urkad läbi, aga ei leidnud ühtki elusat hinge, kui korraga keldrist läbilõikav vingumine ja kisa kostis. Samal silmapilgul kargas sealt sõdur välja, meeheilisel rabelevat poissi kraetpidi kaasa vedades.

Hulk vaeva kulus sõduritel ära, enne kui õnneks läks koledasti ärahirmunud poissi vaigistada ja tema käest halvas venekeeles seletust saada, et vend ja ema üleila linna läinud soola tooma, tema, isa ja vanaema aga kodu jäänud. Eila õhtul tulnud taganevad punased, joonud ja sõõnud kõik nahka; üks punaväelane tahtnud pörsast kinni püüda, vanaema pole lasknud, sõdur löönud tema möögaga surnuks, isa karganud lööjale kallale — isal seotud käed selja taha kinni ja veetud kaasa, kuna elumaja ühtlasi põlema pistetud.

„Punased tulevad!“ kostis korraga ühe sõduri suust. Sõdurid kargasid hooste juure ja jäid sinna liikumata paigale, täis ootust oma juhi peale.

Vastasseisva metsa äärt mööda lähines talu poole salk enamlaste ratsamehi; neid oli üksteistkümmend meest, arvatavasti luurajad.

Allohvitsner tahtis juba hooste selga istumiseks käsku anda, kuid äkitselt langes ta pilk rehealuse peale ja tal sähvatas peast mõte läbi...

„Hobused rehe alla!“ käsutas ta. Hobused paigutati allohvitsneri käsu järele kõige pimedamasse nurka, sõdurid aga asusid rehealuse kõvasti kinni pandud värava taha.

„Tasa... mitte liigutada... vait kui surm!“ kähistas allohvitsner.

Läbi värava prao pidas ta vaenlase liikumist silmas. „Maha!“...

Vaevalt olid sõdurid maha heitnud, kui kogupauk raksus ja rehealuse seintelt lubjatükke maha langes. Siis veel üks kogupauk ja veel...

Punased laskid hoone peale selleks, et vaenlasi vastama sundida, kui seesuguseid seal juhtuks olema. Ja nad ei eksinud...

„Üles tõusta!“ tähendas allohvitser käeliigutusega. Sõdurid tõusid laskinat sünnitamata üles. Mitu pikka minutid täis põnevat ootust läksid surmavaikusse mööda... kuid sealt kostis juba hobusekapjade tume müdin.

Inimeste hääled, venekeelsed sõnad kostavad juba üsna ligidalt...

Veel üks piinlik silmapilk...

Värvad lendasid laiali lahti, kõrvulukustav kogupaugu raksatus, haavatute hoigamine ja võitjate rõõmuhüüd...

Kakskümmend minutit hiljem ratsutas luuesalk tuhatnelja tulnud teed tagasi, olles täitnud oma ülesande. Ratsutitpidi olid neil järel neli hobust ja sadulate küljes vaenlaste sõjariistad.

Ühe sõduri selja taga hobuse laudja peal istus Läti poiss. Ühe käega hoidis ta sõduri vööst kinni, teises aga oli kannikas rukkileiba.

E. Meos.

Kaitseväe elu.

Mõnda ülenduste puhul 28. XI. 1924 ja ülendustest vanem-ohvitseride auastmetes üldse.

28. novembril 1924 a. kolonel-leitnantideks ülen-datud ohvitseride seas puudub mõni nimi, kelle puudumiseks seal ei leia põhjust. Näiteks, on ülendamata jäänud üks rügemendi ülem, kellel mitte vähem õigusi selleks, kui 28. XI. 1924 ülen-dust saanud pataljoni ülemal ja rügemendi ülema abil.

Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadluses on ettenähtud kindlad ja selged tingimused, mis-sugused järgmise auastme saamiseks tarvilikud. Kui tahetakse õiglusest piinlikult kinni pidada, siis peaks ülendamise juures mõõduandvaks teguriks *olema ainuüksi need tingimused*, mis auastme saamiseks vastavates §§ ettenähtud. On need ühe ehk teise ohvitseri poolt täidetud — ei või mingit põhjust olla ohvitseri mitteülendamiseks. Kui ameti peale kinnitatud ohvitseri poolt kõik muud tarvilikud eeltingimised ülendamiseks täidetud ja tema ülendust tähtajal ikkagi ei saa, kuna samal ajal madalamatel ja võrdsetel ametitel teenivad ohvitserid seda saavad, — mis järeldusi tuleb siis sellel ohvitseril teha?!...

On ebaloomulik, kui suurematele ametkohta-dele kinnitatud ohvitserid saavad ülendust hiljem, kui sama aukraadiga ohvitserid väiksematel amet-kohtadel (muidugi, kui esimesed vastavad teenis-tuskäigus avaldatud ülenduse nõuetele).

* * *

Oleks tarvilik olnud võtta Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 61 juurde, mis käsitab ülendamist kolonel-leitnantidest — koloneliks, järg-mine märkus: „Punkt „c“ ei ole maksev nende kolonel-leitnantide kohta, kes Vabadussõjast vähe-malt 10 kuud osavõtnud, ehk kes küll sellest vähem aega osa võtnud, kuid kellele annetatud I ehk II liigi Vabaduse Rist“.

Selle märkuse tähendus selgub täies ulatuses järgmisest näitest. Üksiku väeosa ehk vastava asutuse ülema ametkohale on määratud X diviisis ehk asutuses kolonel-leitnant A, kes Vabadussõjast osavõtnud ja kellel Vabaduse Rist; Y diviisis ehk asutuses samasugusele ametile on määratud aga

kolonel-leitnant B, kes Eestisse tulnud juba peale Vabadussõja lõppu ja Eesti iseseisvuse heitlusest pole osa võtnud. Mõlemad kolonel-leitnantid on hästi ehk väga hästi atesteeritud, kuid esimesel puudub mõni kuu § 61 p. c täitmiseks („Sõjaväes ohvitserina aktiivseisukorras vähemalt 10 aastat teeninud“), kuna teisel punkt c ülesseatud nõue täidetud on. Tagajärg on see, et Vabadussõjast osavõtnud Vabadusristi kavaler kolonel-leitnant A ei saa ülendatud koloneliks, kuna tema ametivend kolonel-leitnant B, kes Eestisse tulnud peale Vaba-dussõja lõppu, koloneliks ülendatakse ja sellega *edaspäises teenistuses Eesti kaitseväes kolonel-leitnantid A vanemaks loetakse*, — asjaolu, mis-sugust ei saa päris normaalseks pidada.

Ei või midagi olla nende kolonel-leitnantide ülendamise vastu, kes tubliduse tõttu vastavatele ametkohtadele määratud, ilma et nad Vabadussõja ajal Eestis viibisid, kuid teiselt poolt ei ole lubatav, et võrdsetel ametkohtadel teenivad Vabadussõjast osavõtjad kolonel-leitnantid, iseäranis veel Vaba-dusristi kavalerid, nendest teenistusliselt maha jääksid.

Ülalpool toodud märkus § 61 juurde kõrvaldab selle pahe.

28. XI. 1924. jäid kolonelideks ülendamata kolonel-leitnantid, kes kõikidele § 61-s toodud ülendusnõuetele täiesti vastasid, vist sellepärast, et nende ametvennad — vabadussõjalased ei võinud § 61 p. c tõttu ülendust saada ja normaalsetel põhjustel ei tahetud esimesi enne ülendada, kuni teised § 61 p. c tingimuse täidavad, — põhjus igatahes väga mõjuv.

Ülalpool toodud märkus § 61 juures võimal-daks ka siin väljapääsetee sellega, et kõne all ole-vad kolonel-leitnantid — vabadussõjalased omaksid ülenduse õiguse ja nende ülendamisega kaoks automaatselt ka moraalne põhjus nende kolonel-leitnantide mitteülendamiseks, kes selleks õigusta-tud, kuid ülendust ei saanud ametivendade — vaba-dussõjalaste mitteülendamise tõttu.

—e—.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Leedu.

Leedu sõjaminister kol. Daukantas on Leedu ajakirjanikkudele seletanud, et jutud, nagu valitseks Leedu sõjaväes kommunistiline vaim, on täiesti tuulest võetud. Kuigi sõjaväelaste hulgas leidub mõni kommunist, oleks see tähtsusetu, sest nad on üksikutesse sõjaväe osadesse laiali paisatud. Enam jagu sõjaväelisi tulevad maalt, kellel kommunistiline idee veel võõras. Kommunistid tulla ainult linnadest ja neid olevat vähe.

Eesti sündmuste kordumine olevat praeguse Leedu poliitilise seisukorra juures täiesti võimata.

Kuna Leedu elu juba normaalseks muutumas, kavatsetakse Kovnos ja selle ümbruskonnas lähemal ajal sõjaseadus ära kaotada. A. Tr.

Läti.

Riia garnisoni ülem kindral Goppers oli 7. jaanuaril Riias ohvitseride klubis väielusõhtu korraldanud. Avar klubi ruum oli pealtkuulajatest täidetud. Ilmunud olid pea kõik teenistusest vabad ohvitserid ja sõjaväe ametnikud. Muu seas võeti arutusele ka Tallinna 1. dets mässukatse põhjused ja selle likvideerimine. Kindral Goppers toonitas, et Läti ohvitseridel on küll tuntud kõik taktikalised võtted välisvaenlase pealetungimise tagasilöömiseks, kuid hoopis teistsugune olla lugu sisemiste vaenlaste ja nende salajaste pealetungimistega, nagu see oli Tallinnas. Olevat väga tarvilik väljatöötada kava, kuidas sarnastel juhtumistel talitada, mispärast ka väga huvitat olla Tallinna mässukatse põhjusi ja selle likvideerimist üksikasjalisele arutamisele võtta.

Laialdase, süstemaatilise ülevaate Tallinna mässu üle teeb Tallinnasse sõitnud delegatsiooni liige, sõjaväe ametnik Muhlberg, võrreldes Läti teiste uute riikidega. Temale järgnevad kol. leitn. Muischul'i, kol. leitn. Bauman'i ja sõjav. ins. kol. Irbe seletused. Väielused kestsid 2½ tundi. Otsustati ka edaspidi sarnaseid õhtud korraldada, kus maailma tähtsamaid poliitilisi ja sõjaväelisi sündmusi saaks arutada, millega ohvitseride vaimline vaatering saaks laiendatud. A. Tr.

Nõukogude Wene.

Trotski lahkumine S. S. S. R'i sõja-revolutsioonilise nõukogu esimehe kohalt.

Vene telegraafi agentuuri „Rosta“ teatel olevat 17. jaanuaril s. a. Moskvas Vene kommunistliku erakonna R. K. P. keskkomitee istangul arutatud Nõukogude liidu sõja-revolutsioonilise nõukogu „revvoensoveti“ esimehe Trotski erakonna-distsipliini rikkumise asja. Nagu teada, tekitasid mõõdunud aasta lõpul Vene juhtivates kommunistlikudes ringkondades suurt pahameelt Trotski poolt avaldatud mõtted R. K. P. poliitika ja tegevuse kohta tema raamatus „Oktoobri õpetused“. Trotski vastasrinnas juhtide seletusel olevat Trotski selles raamatus revideerimisele võtnud kõikumata Lenini õpetuste n. n. „leninismi“ põhiväiteid ja R. K. P. talupoegade poliitikat, tekitades sellega lõhet Vene enamlaste seas. Et ära hoida lõhede süvendamist Vene kommunistide ridades ja ühtlasi kõigutada Trotski erakondlist autoriteeti, seks korraldati R. K. P. keskkomitee juhtnõõride järele mõõdunud aasta lõpul kogu Nõukogude liidu maa-alal erakondliste rühmituste ja rakukeste koosolekud, kus Trotski-vastaseid resolutsioone vastu võeti Isegi teada, et kõik need resolutsioonid olid R. K. P. Keskkomitee ringkondade poolt Trotski vastasrinnas

huvidele vastavalt kokkuseatud ja koosolekutel esitati need erakonna lihtliigetele lihtsalt vastuvõtmiseks, kasutades selle juures erakonnas valitsevat valju distsipliini. Kõik Trotski vastu tehtud resolutsioonid koguti hoolikalt R. K. P. keskkomiteesse ja kasutati ära süüdistusmaterjalina Trotski vastu.

17. jaanuaris s. a. R. K. P. keskkomitee istangul leiti Trotski süüdi olevat erakonna distsipliini rikkumises ja tõrkumises oma süüd avalikult üles tunnustada, mispärast ei pidavat enam vastama liidu „revvoensoveti“ esimehe kohale, mis nõudvat erakonna autoriteedi alalhoidmist. Seepärast R. K. P. keskkomitee otsustaski Trotskit tähendatud ametist vabastada sellest hoolimata, et Trotski suuri teeneid punaväe korraldamise ja juhtimise alal nii Vene kodusõja ajal, kui ka pärast kodusõja lõppu Nõukogude Venes üldse õige kõrgelt hinnatakse. Trotski vabastamine liidu „revvoensoveti“ esimehe kohalt on selgeks tunnistuseks sellest raudsest distsipliinist, mida juhtivad Vene enamlasted oma erakonna ridades kõige karmimate abinõudega püüavad alal hoida. Ühtlasi aga on Trotski lugu tunnustuseks ka sellest, et vaatamata kõva erakonna distsipliini peale, siiski Vene enamlaste juhtide seas tõsised lahkuminekud ja vastolud on tekkinud erakonna keskkomitee poliitika hindamise suhtes.

Lahkhelid Trotski ja R. K. P. keskkomitee vahel kannavad üldse õige tõsist printsiipiaalset iseloomu.

Juba mõõdunud aasta algul astus Trotski täitsa avalikult R. K. P. keskkomiteega vastasrinda, võttes terava arvustuse alla R. K. P. keskkomitee diktatuuri poliitikat. R. K. P.-s valitsevat äärmist tsentralisatsiooni ja bürokraatlist ametlikku vaimu, ning nõudis „proletaarilise demokratismi“ põhilause maksmapanemist erakonna poliitilises korraldustöös. Selle tagajärjel tekkisid siis Vene enamlastes ajakirjanduses teravad diskussioonid, millega ühenduses Trotskil tuli poliitilistel põhjustel „haigeks jääda“ ja pikemaks ajaks Kaukaasiasse puhkusele sõita.

Trotski oli Nõukogude Vene „revvoensoveti“ esimeheks vahetpidamata 1918 aasta sügisest saadik, ühtlasi oli ta ka punase maa- ja meriväe komissariks. Viimaste kuude kestvusel oli Trotski poliitilise „haigeksjäämise“ tõttu tema asetäitjaks liidu „revvoensoveti“ tegevuse juhtimise alal Frunse, — „revvoensoveti“ esimehe abi ja punase Kindralstaabi ülem.

Trotski lahkumine punaste vägede ülemjuhatuses võib suuremat mõju avaldada ka punaväe edaspidise arenemiskäigu peale. M.

Inglismaa.

Noorsõdurite tervisline seisukord Inglismaal eelsõjaaegsest halvem. Sõjaväe teenistuseks kõlbmatuks tunnustatud meeste arv suureneb. Suitsetamine südame korratuste arendaja.

Viimase 2 või 3 aastaga on Inglismaal märgata nende nekrutite arvu suurenemist, keda tervistlulistel ja muil põhjustel väeteenistuseks kõlbmatuteks tunnustatakse. 1912—13 a., mis oli viimane eelsõjaaegne aasta, tunnustati 46.133 väeteenistusse astuda soovijaist 15.957 meest ehk 35% vastuvõtmiseks mitte kõlbulisteks. Kõlbmatuteks tunnustatud nekrutite arv tõuseb 1922—23 a. aga umbes 58% peale ja sellest ajast edasi on see arv veelgi tõusnud, ning teeb praegu 82% nendest, kes endid

rekruteerimise võimudele väeteenistusse astumiseks üles annavad.

Sõjaministeeriumi ja rekurteerimise võimude seletuste järgi on väeteenistuseks kõlbmatute % osalt sellepärast tõusnud, et sõjaväkke astuda soovijate meeste tervislike, hariduslike ja moraalse tasapinna kohta on nõudmisi kõvendatud. Nekturiti tarvitatakse ikka, kuid uuemate nõuete järele on sõjaväes soovitavad ainult igatepidi terved ja kohased mehed, hoolimata sellest, et niisugune poliitika sõjaväe tegevust tarvilisele kõrgusele viimises takistab. Tänapäev võib Inglismaal nooremehe väeteenistuseks kõlbmatuks tunnistamiseks küllalt olla sellest, kui ta haridus nõuetele ei vasta ja kui ta ei suuda oma endise ülespidamise kohta rahuloldavaid tõendusid esitada. Palju langeb välja tervisliste nõudmiste tõttu, mis kõvemad on, kui enne ilmasõda. Näiteks on valjemad ja erinevad endisest täieste kuulmise headuse katsed ja halbade hammaste pärast praagitakse välja üllatavalt suur arv noormehi.

Teised puudused seisavad halvas nägemises, lamedates jalgades, südame haigustes ja puudulikus kaalus, mis 8 stoni (umbes 50 kg.) välja ei anna. Praegune nekrutite rinnamõõt annab ennesõjaaegse normi täieste välja, mida arvatakse kehalise kasvatusse tulemuseks mitmesugustes poiste organisatsioonides.

Londoni rekruteerimise raiooni ülemametniku arvamise järele tuleb noortemeeste juures füüsilisi puudusi tsheki süsteemi ajajärgust tingitud alatoitluse arvele panna. 19 a. noormehed, kes nüüd väeteenistusse astuda soovivad, olid sõja algul alles 9 aastased ja nende kehalist arenemist takistas igatahes toidu puudulik norm. Sellega on seletatav kõrvade ja osalt ka hammaste haigus. Südame korratuste põhjuseks olla tema arvates suitsetamine. Palju noormehi suitsetada päevad läbi sigarettide ja kui nad küllalt toitu ei saa, tarvitavad nad rohkem sigarettide. Vastuvõtmisel proovitakse meeste pulsi, kus juures ette tuleb, et mõnel noormehel pulsi löök kõrge on. Neid peetakse vastuvõtmise jaamas päeva ja hoitakse suitsetamast, ning nende pulsi järgmisel päeval järelkatsudes selgub, et see kuni normaalseni on langenud. 5% mehi väeteenistusse astuda soovijast loetakse vastuvõtmatuteks sellepärast, et nad ettekirjutatud normaal-raskust välja ei anna ja uuem kõrvade järelevaatamise viis teeb avalikuks tuntava arvu kõrvapõletiku (Otitis) juhtumisi. Hoolimata sellest, et hammaste tervislikel nõudmised just mitte väga valjud pole, (pealegi veel, kus vastu võetakse kunstlikkude hammastega, kui need hästi suhu on passitud), on hammaste pärast kõlbmatute arv siiski suur.

Lamedad jalad jäävad samasuguseks tüliallikaks, kui enne sõdagi. See pahe tulla elukutsest, nimelt troska ja jooksupoisid, kes päeva läbi jalul seisavad, arvatakse selle deformatsiooni osaliseks saavat. Väeteenistuseks kõlbmatuks tunnistamine selle vea pärast pole uus asi, kuid aluseks võttes kõrgemat tervislist ja hariduslist mõõdupuud, on rekruteerimise ülemametnik veendunud selles, et Inglise rahva tervisline seisukord nüüd enam nii hea ei ole, kui ta varem oli. J. A.—n.

Saksamaa.

7-dal jaanuaril lasti vette Vilhelmshavenis suure pidulikkusega viitse-admiral Zenkeri juhatusel uus ristleja „Emden“, mille ehitamist 3 aasta eest alustati. Ristleja „Emden“ surub välja 6000 tonni vett ja on relvastatud kümne 15 tsentimeetrilise kahuriga. Ta on ehitatud rahulepingus

lubatud Saksa sõjalaevastiku ehitusprogrammi põhjal. Arvatakse, et see laev peale komplekteerimist välisvetesse ristleva saadetakse.

Kindral Nolle' arvamised Saksa sõjaväest.

Mõni aeg tagasi konfiskeeriti Pariisis ajalehe „Eclair“ nr., kus oli avaldatud kindral Nolle' ettekanne, mis tema poolt oli tehtud liitlaste vahelises kontrollis olemise ajal Saksamaal. See ettekanne oli tema poolt ära antud Marshal Fochile aprillis 1924 a.

Omas ettekandes näitab kindral Nolle, et tulevase Saksa sõjaväe mobilisatsioon saab sündima täiesti uutal alustel. Noorsoo sõjalise õpetamise ja ettevalmistamise ning tagavara vägede moodustamise viis näitab, et Saksamaal on tuleviku jaoks kindlaksmääratud palju teistsugusem sõjaväe ja sõjalise jõe organisatsioon, kui praegu.

Igatahes, üeldakse selles ettekandes, — on väljaspool kahtlust tõsiasi, mida ei eita ka Saksamaa ise, et Saksa sõjalised jõud on juba praegusel ajal tuntuvalt suuremad, kui see on ettenähtud Versailles rahulepinguga.

Dekreediga 11. augustist 1920 a. on kindlaks määratud uue sõjaväe direktori õigused.

Selle dekreeidi järele on sõjavägede juhatajale antud täieliku ülemjuhataja õigused ja temal on käsitada abinõud ja organid, kui endisel Saksa keisril.

Sõjavägede direktoril on käsutada:

1) isiklike koosseisu büroo, mis võrdub oma tähtsuse poolest endisele keiserlikule sõjanõukogule.

2) nõukogu, nii nimetatud Truppenamt, mille näol on jälle ellu kutsutud endine kindralstaabi büroo, mis likvideeriti 1919 a.

3) alalised eriliste sõjariistliikide inspektor-ringkonnad, kes täidavad ühtlasi ka nende vägede keskjuhatajate organid ülesandeid.

4) sõjavägede koonduste staabid — Cruppen kommandos.

Kindralstaabi reorganiseerimine, mis on näidatud teises punktis, teostati järkjärgult 1920—1922 a. jooksul.

Kindralstaabi ohvitseride koosseis komplekteeriti ime kiirelt ja praegusel ajal ulatab ennesõja-aegseni.

Ohvitseride ettevalmistamine sünnib analoogiliselt ennesõjaaegsetele tingimistele — samasuguste katsetega ja samasuguse õpeaja vältusega. Kahe endise sõjaväe akadeemia asemel töötavad praegu seitse ringkonna kursust.

Liitlaste vahelise kontrollkomisjoni järelevalvest ja pingutustest hoolimata, on Saksa raudteede sõjaline organisatsioon jäänud ennesõjaaegsesse seisukorda. Kontrollkomisjonil ei läinud korda ka sedagi saavutada, et eeskirjad, mis korraldavad sõjaväelisi vedusid raudteel, oleksid viidud kokkukõlla Versailles'i rahulepingu sellekohaste määrustega.

Noorsugu, mis on koondatud sõjalistesse seltsitesse, läheb peale esialgset sõjaasjandusega tutvumist läbi õpekursuse „Reichswehris“ või kaitsepolitseis — Schutzpolitseis“.

— Võib öelda ilma liialdamata, — üeldakse edasi selles ettekandes, — et praegusel ajal võib iga Saksamaa kodanik, kui ta soovib omandada sõjaväelist haridust, takistamatalt pääseda niihästi Reichswehri, kui ka Schutzpolitseisse, kui ta omab ainult vastavad ühiskondlikud ja isamaalised kalduvused.

Saksa valitsus mitte ainult ei taikista niisuguseid Versailles'i rahulepingu rikkumisi, vaid võtab ilma pikema rääkimata veel kohtulikulegi vastutusele niisuguseid poliitilisi tegelasi ja ajalehti, kui riigi äraandjaid, kes julgevad sarnast sõjaväe uuesti orga niseerimist avalikuse ette tuua.

Praegu olemasolevad väetiksused hoiavad piinlikkusega kinni ennesõja-aegsete väeosade traditsioone ja on lähedases ühenduses nende väeosade endiste sõjaväelaste ühingutega. See side väljendub omavahelistes pidudes, kus kantakse ette isamaalisi kõnesid ja peetakse lõpuks ülevaatusi ja paraade, millest võtavad osa ka kõik väeosade endised sõjaväelased. Niiviisi sünnivad, ehkki küll ainult mõneks tunniks, ellu jälle endised tegevust lõpetanud väeosad.

Praegune Saksa rügement koosneb 8—10 endise rügemendi rakukesest. Podsdamis kesk- arhiivi büroo poolt välja antavad broshüürid tõendavad, et endise Saksa sõjaväe osad ei ole oma olemasolu lõpetanud, vaid nad on ainult vähendatud, et viia praeguse Saksa sõjaväe isiklist koosseisu Versailles'i rahulepingus ettenähtud suuruseni. Nisi broshüürides on näidatud, et endised väeosad kutsutakse tulevikus tingimata veel tegevusele.

Mis puutub sõjajõudude ettevalmistamisse, siis toimetatakse seda sama intensiivsusega, kui enne sõdagi. Eesmärgikson „ettevalmistus sõjale“ nagu see must valge

Eesti Punase Risti esimees Sanitäär-kolonel Dr. Hans Leesment.

Vabaduse Risti III liigi 2. järgu kavaler.

Pühitses 19. detsembril 1924 a. oma 25 aastast ametijubelil.

San.-kolonel Dr. H. Leesment sündis 1. veebr. 1873 a. Pärnu maak. Halliste kihelkonnas põllumehe pojana. Käis Pärnus keskkoolis ja lõpetas 1899 a. Tartu ülikooli arstiteaduskonna ja asus samal aastal arstina tegevusse. 1900 a. sügisel omandas Moskvas kreisiarsti kutse. Paar aastat hiljem täiendas end oma erialal Berliinis. Hiljem töötas arstina Pärnus ja Petrogradis. 1904 ja 1905 a. võttis sõjaväe arstina osa Vene-Jaapani sõjast Selle järele töötas arstina Tartu ülikooli naistekliinikus, Pensa kubermangus ja 1908 a. saadik Tallinas. Ilmasõja lahtipuhkemisel mobiliseeriti uuesti sõjaväkke. Võttis 18. inseneri rügemendi vanema arstina osa sõjategevusest Poolas, Galitsias ja Bukovinas. Sai 1916 a. haavata ja põrutada. 1917 a. 26. juunil tuli Dr. Leesment kodumaale ja oli 1. Eesti polgu vanemaks arstiks. Sama aasta 2. dets. määrati 1. Eesti diviisi arstiks. Vabadussõja algul usaldati Dr. Leesmenti hooltsiabi korraldamine väerinnal. 1919 a. algul asutati Eesti Punane Rist. Asutamisest saadik on Dr. Leesment Eesti P. Risti esimeheks. Sel alal on tal suured teened.

Peale III liigi 2. järgu Vabaduse Risti on Dr. Leesmentil veel järgmised aumärgid: Stanislause 3. ja 2. järk, Anna 3. ja 2. järk, Vladimiri 4. järk, Ühistöö kuld mälestusmärk.

peal on toonitatakse iga määrustiku ja eeskirja alguses.

Sellejuures ei piirdu Saksa määrustikud õhuasjanduse, tankide, mürksõja abinõude jne. arvestamises kunagi nende kitsendustega, missugused määrused nende relvade kohta on maksmatavad Versailles'i rahulepingus.

Reiswechhri juhataja kindr. Seeckt väljendab seda eesmärki väga selgesti oma ametinimetuse puhul, öeldes:

— Tuleb moodustada mitte vähearvuline kaadrisõjavägi, vaid hädaohu silmapilkudel tarvisminev rahva juhtide sõjavägi.

Kindral Nollet lõpetab oma ettekande järgmise otsusega:

— Ei ole liialdus, kui ütleme, et Saksamaa on uinutanud oma endise sõjaväelise organisatsiooni ajutiseks lootuses, et kunagi läheb temal jälle korda seda ellu kutsuda.

Vastates arupärimise peale, mis esitati parlamendis mõnede saadikute poolt „Eclairi“ numbri konfiskeerimise puhul, tähendas sõjaminister, et hoolimata kõigist etteveeretatud takistustest, läks liitlaste vahelisel kontroll komisjonil siiski korda hävitada Saksamaal 33.000 kahurit, 87.000 kuulipildujat ja 114.000.000 igasuguseid käsisõjariistu, mürske ja padrunit.

Ettekande avaldamise küsimust puudutades tõendas kindral Nollet, et käesoleval korral avaldatud ettekanne on ainult üks osa pikast reast ettekannetest, mis on esitatud tema poolt valitsus-

sele tema liitlase vahelise kontroll-komisjoni esimehe kohal olemise ajast. See ettekanne, nagu ka kõik teised, ei kuulu ainult tema ega ka ainult Prantsuse valitsuse omaks. See ettekanne kuulub ühiselt kõikidele liitlastele.

Mis puutub aga ettekande avaldamise küsimusse, siis võis tema liitlaste peale avaldada sarnase mulje, nagu oleks tahtnud Prantsusmaa avaldada liitlaste peale mõju momendil, kus pidi otsustatama Kölni piirkonna okupeerimise jätkamise küsimus.

Sõjainistri poolt antud seletus tunnistati saadikutekoja enamuse poolt 302 häälega rahuldavaks, nagu seda valitsus tahtiski, ja arupärimise üle lõpetati läbirääkimised.

P. U.

Prantsusmaa.

Ilmasõjas kaduma läinud lennuk ühes lennukijuhi luukerega leitud.

Üks tööliste salk, tegevuses olles St. Pierre Vaast mesta puhastamisel Rancouriti küla läheduses, end. Somme lahingväljal, leidis 8-dal jaanuaril ühe Prantsuse lennuki vraki, mis seal nähtavasti sõja ajast saadik on seisnud. Juhi istmel olnud inimese luukere jäänused, mille kuuluvus ei ole veel selginud. Mets olla täis võsastikuga läbikasvanud okastraat-tõkkeid, mis põhjuseks on, et lennuki jäänused nii kauaks leidmata olid jäänud.

Rumeenia.

Sõjaväe koosseis, õpeasutused ja teenistuse aeg.

Hiljuti otsustas Rumeenia valitsus sisseseda kõrgema sõjaväelise juhi koha, kelle aukraadiks „marshal“ on. Esimeseks Rumeenia marshaliks saab endine kindralstaabi ülem kindral Prezan.

Selle uue ameti puhul pole üleliigne ka ülevaadet anda praeguse Rumeenia sõjaväe organisatsiooni kohta. Rumeenia rahuaegne sõjavägi koosneb 125 tuhandest mehest. Terve sõjavägi jaguneb 7-ks korpuseks, iga korpus koosneb 2-st jalgväe diviisist ja 1-st reserv-kaadri diviisist. Peale nende üksuste kuulub korpusesse: 1 rügement ratsaväge, 1 sapöörpataljon, 1 vooridivisjon ja mitmesugused asutused.

Jalgväe diviisi koosseis on: 3 jalgväe rügementi ja 1 kaherügemendiline kahurväe brigaad.

Peale 7-me korpuse on veel kütikorpus (vanatorid), kuhu kuuluvad 2 jalgväe diviisi, mis koosnevad 18 pataljonist ja 6 mäe-kahurväe divisjonist.

Peale 7 rügemendi ratsaväge, mis korpusesse kuuluvad, on veel 2 üksikut ratsadiviisi (reszlorid), igas diviisis on 3 kaherügemendilist ratsabrigaadi ja 1 ratsa-kahurväe divisjon ning 1 kuninglik eskort-rügement.

Üldse on Rumeenias 63 jalgväe rügementi, 18 kütipataljoni, 20 ratsarügementi, 24 välja-kahurväe rügementi, 2 ratsa-kahurväe rügementi, 2 ratsa-kahurväe divisjoni, 1 mäe-kahurväe divisjon ja 7 sapöör-pataljoni.

Raske kahurvägi koosneb 2-st kaherügemendilise brigaadist. Ohukaitseks on üks kahurväe rügement. Siis on Rumeenial veel 1 kolme-kompaniiline tankide pataljon. Liikumise vägi koosneb 2-st raudtee rügemendist, 1-st sildade rügemendist ja 1-st kaherügemendilise eribrigaadist, (üks nendest on autorügement).

Lennuvägi koosneb 7-st grupist: 2 luure-, 1 hävitaja-, 2 lahingu-, 1 merilennu- ja 1 õpegrupp. Peale selle asutused.

Piirivalve korpus (granicieri) koosneb 17.000 mehest.

Shandarmi korpus koosneb 3 brigaadist, kus kokku 11 rügementi. Brigaadides pole rügementide arv mitte ühesugune.

Sõjaväe õpeasutused jagunevad: sõjaväe keskkoolideks, aspirantide koolideks, kindral-akadeemiaks ja erikoolideks iga üksiku sõjariistade liigi alal.

7-e klassilisi kadettide koolisid on 5.

Ohvitseride ettevalmistuskoolid on eraldi iga sõjariistade liigi jaoks. Neid on üldse 11. Õppus kestab nendes kaks aastat, väljaarvatud sõjaväe arstiteaduse koolid (õppus 5 aastat) ja shandarmikoolid (õppus 3 kuud). Nendes koolidesse võetakse vastu kadettide koolist ja tsiviil-keskkoolidest.

Ohvitseride täienduskoolisid on 6; reservohvitseride koolisid 9 kuulise õppeajaga — 8.

Majori aukraadi saamiseks peab ohvitseril lõpetatud olema kindral-akadeemia. Kolonellidele, keda kindral-majoriks ülendatakse, on eraldi eksam.

Sõjaväe teenistus on sunduslik iga Rumeenia kodanikule ja iga Rumeenias sündinud väljamaalasele, kes oma kodumaal teenida ei soovi, alates 21 eluaastast. Sõjaväe teenistus kestab 25 aastat. Sellest ajast langeb: 2 aastat aktiivteenistuses, 5 aastat reservis, 6 aastat miilitsaväes ja 12 aastat maakaitseväes olemise peale.

K. U.

Ameerika Ühisriigid.

Ühisriikide Atlandi laevastiku divisjon, mis koosneb ühes 4 lahinglaevaga 30 laevast, on Hamptoni läbikäikudest väljasõitnud jaanuari kuu algul Guantanamo sihis, (Kuuba saarel), kus arpeetakse suuremad laevastiku manöövrid, mil suured laevad kõik omad kahurid tarvitusele võtavad. Peale manöövride läheb divisjon läbi Panama kanaali Vaiksele okeanile, et seal 12-dal märtsil ühineda Ühisriikide Vaikse okeani divisjoniga San Pedro all, Kalifornias.

Kuritegevus meie kaitseväes.

Kuriteod oma iseloomu poolest jaotakse kaitseväes kahte liiki: ühed puhtsõjaväelised, teised üldised kuriteod. Puhtsõjaväeliste kuri- ja väärtedude all mõistetakse neid kuritegusid, mis sündinud sõjaväeteenistuse kohuste ja distsipliini reeglite vastu ja mis on ettenähtud sõjanuhtluse seaduses ja distsiplinaar määrustikus.

Sõjaväe eriline ülesanne ja temas maksivad omapärased olud nõuavad eriliste seaduste käsitamist väärtedude kohta, mis sünnivad sõjaväeteenistuse alal. Kuriteod, mis tavalisele kodanikule tühised paistavad olevat, nagu näituseks lahkumine karauli postilt, ehk distsipliini vahekorra rikkumine, omavad sõjaväeeluse väga suure tähtsuse, ja just sellepärast, et sõjaväe ülesanded ja ta temas püsiv sisemine kord on hoopis teistsugune, kui meie seda märkame teistes ametkondades. Erilised sõjaväe seadused peavad kaitsema alust, mis sõjaväge tervelt seob, see on distsipliini. Ilma distsipliinita ei ole sõjaväge ja ilma distsipliinita ei jõua sõjavägi oma ülesannete eesmärgile.

Kuriteod sõjaväeteenistuse alal on selle tõttu ka kõige kardetavamad, palju enam kardetavamad, kui kõige raskemad kuriteod kaaskodaniku varanduse ehk tervise vastu. Selle tõttu on karistused sõjaväeliste kuritegude eest eriti valjud.

Kui vaadata sõjakohtute arvustikku möödunud aasta eest, siis peab konstateerima, et kuritegevus just sõjaväeteenistuse kohuste alal viimasel aastal küllalt maad on võtnud ning eriti puht distsipliini ja alluvuse vahekorra alal. 1922 aastal oli näituseks, vastutusele võetud kuritegude eest ülemuse isiku ja alluvuse vahekorra vastu 8 sõjaväelast, 1921 a. — 25, läinud aastal aga 43 isikut, kellest kõik süüdi on mõistetud ja karistatud.

1921 a. jooksul, kui kaitsevägi veel sõja järele arviliselt hulga suurem oli kui praegu ja pidi ka olude sunnil palju halvemini distsiplineeritud olema, tuli ette sarnaseid kuritegusid vähem. Mis on otsekohesed põhjused kuritegude kasvamiseks, on raske ütelda, kuid kui arvesse võtta seda, et rahuaaja teenistusele üle minnes sõduritelt rohkem nõudma hakati, muutus arusaamatuse tõttu vahekorra halvemaks, seda enam, et kommunistid agaramalt kihutustööd kaitseväelaste hulgas on tegema hakanud.

Väejooksikus ja omavoliline lahkumine on see paise, millest ükski sõjavägi lahti ei saa. Nõnda on see ka meil.

Sõjaringkonnakohtu andmed näitavad, et möödunud aasta jooksul oli kohtu all 98 väejooksikut ja omavoliliselt lahkujat. Ehk need arvud küll protsentuaalselt suured ei ole, kuid praeguse sõjaväeteenistuse tingimiste kohaselt peaksid need siiski väiksemad olema. Siin juures peab tähendama, et üldise väejooksikute arvu hulka kuuluvad ka kümmekond väejooksikut, kes sõjaajal ja varematal aastatel jooksu läinud, kuid alles tabatud aruande aastal. Ettetoodud arvude hulka ei käi rügemendi kohtute poolt arutatud omavoliliselt lahkujate asjad, millede arv kaunis suur.

Väejooksu ja omavolilise lahkumise kaudseks põhjuseks võiks lugeda kodanikutunde ja kodaniku kohuste teadmise puudumist laiemates hulkaes. Seda tuleb panna kasvatare vele. Seni ajani on puudunud kultuurharud, millede eesmärk seisaks kodanikutunde kasvatamises vabariigi

kodanikkude, eriti noorte seas. Seda puudust märkame ka koolikasvatuses. Kõikide muude ainete kõrval puudub täiesti tendents hoolt kanda õpilaste kasvatamises tõsisteks riigikodanikkudeks, kell oleks selged kohused riigi ja kogukonna vastu. Linnades on asjad ses suhtes paremad, kuid maa noorsoo juures on asjad seda halvemad. Selle tõttu langeb ka omavoliliste lahkujate arvust viis kuuendikku maapoiste peale. Mis puutub väejooksikutesse, siis on juhuslikke seaduserikkujaid nende hulgas vähe, kuid suuremalt jaolt kõik kurikalduvustega isikud, kes varemalt karistatud. Toimepannes mõnda uut kuritegu ja olles selle eest vastutusele võetud, jääb muidugi viimase abinõuna tagajärgede eest kõrvale hoidmiseks — väeosast põgeneda ja ennast mujal varjata. Niisuguseid väejooksikuid on karistatud aasta jooksul — sunnitööga ja vangirooduga 40, omavolilisi lahkujaid on karistatud 52.

Väejooksikute juures teeb seadus vahet ajutiste lahkujate ja jäädavalt lahkujate vahel, mispärast ka karistused väejooksikuse eest mitmesugused.

Kerge karistus ajutise omavolilise lahkumise eest rahuajal soodustas omavoliliste lahkumiste arvu kasvamist kaitseväelaste seas.

Väeteenistusest kõrvale hoidmine usulistel põhjustel on vana moe järgi ikkagi elutsemas sellepeale vaatamata, et meie põhiseadus mingisugust kergendust usulistele kalduvustele ei tee. Vene väes püüti sellega asja lahendada, et niisugused rivitu kohtadele teenistusse määrati. Meie usuhullustajad on ainult adventistide seast, kelle usk keelata sõjariista tarvitamist ning juba püssi, kui niisuguse, kättevõtmine olla andeksandmata patt. Niisuguseid arvamis kaitseväes tunnustada ei või, sest siis leiaks igaüks omale põhjendust õppusest eemale hoidmiseks ja rivitu teenistusse paigutamiseks. Selle tõttu on seadus kõige raskemate karistustega selle nähtuse vastu astunud.

Petmisega väeteenistusest kõrvalhoidmisi on ette tulnud vähem, kuid vähem veel enese vigastusi, mis mõned aastad tagasi kohutavaks tõusid. Nähtavasti on juba mõjunud teiste enesevigastajate saatus, kes pärast kuritegu enese kallal selle raskeid tagajärgi tunda on saanud, jäädes elu-aegseks sandiks.

Kuriteod karauli- ja valveteenistuse alal on läinud aastaga võrdlemisi langenud. Juhtumisi on ette tulnud terve rahvaväe kohta ainult 14.

Karauliteenistus, mis üks kõige raskematest teenistusharudest sõjaväes ja pealegi kõige vastutusrikkam, sai eelmistel aastatel paljudel kaitseväelastel saatuslikuks. Kas ei oldud mitte küllalt tuttavad oma kohustega, või tuli siin arvestate kuritegelise instinktiga, kuid alaliselt pandi sisse-murdmisi karauli enese poolt tema valve all olevatesse ladudesse. Selle kuriteo eest on karistus üks kõige raskematest, ning mitmedkümmend sõdurid pidid maksma oma teo eest pikemaajalise sunnitööga. Oli juhtumisi, kus tuli ilmsiks, et sõdurid ei oldud enne karauli saatmist hoiatatud sarnaste eksisammude eest.

Eelmiste aastatega võrreldes ei ole kuritarvitused ameti alal kättesaldatud riigivaranduse vastu tõusnud, vaid püsivad ikka ühel kohal (1923 a. — 22; 1924 a. — 29 asja). Väikest tõusu võib seletada sõjaajal seisumajäänud asjade ülesvõt-

misega. Vanad asjad enamalt jaolt sõjaaegsed, on jõudnud kontrollide kätte, kus vana panna läbi kontroleeritakse. Puudub kusagil allkiri ehk vastav dokument, siis alustatakse asja peasjalikult selleks, et leida süüdlasi, kes oletatud materjalset kahju kanda võtaks, ilma et lähemalt järelekaalumisele võetaks, missugustel asjaoludel puudused aruannetes ja raamatutes tekkisid ja missugustes oludes sõjaajal tegutses majapidamine.

Sagedasti juhtub, et kohtu kätte antud asjades riigi kahju, mida kätte tahetakse saada, kaugelt ära ei tasu protsessi läbi tekkinud kulud, ning loodetava kasu asemele saadakse ainult kahju.

Kuritarvituseks võib lugeda tegu ainult siis, kui sihilikult ja omakasu mõttes on kõrvaldatud ehk omastatud midagi, kuid ümberpööratud on suuremalt jaolt tegemist lihtsa lohakusega, sagedasti ka asjatundmatusega, kuid kontroll võtab omas aruannetes kõiki sarnaseid juhtumisi kuritarvituksena, mis tema poolt paljastatud.

50 protsendiline õigeksmõistmise arv kohtu alla antutest tõendab seda, et meil majanduslikes asjades kerge käega kohtualla antakse.

Viimasel ajal on raiskamised, mida sõjaajal ja eelviimastel aastatel rohkesti oli, tegelikult suuresti vähenenud. Vähenemiseks on kaasa aidanud uus süsteem kroonu rahaga ümberkäimises, mis ei võimalda raiskamist kauemat aega varjata.

Raiskamisi, mis ette tulevad, soodustab sõjaväelaste üldine raske majandusline seisukord. Üldiselt võib märgata, et kuritarvidused tõusevad sel määral, kuidas elukallidus majandusliselt isikut rõhub. Et seadus omastamiste ja raiskamiste puhul mitmesuguseid soodustusi teeb karistuse pehmendamiseks isikuile, kes heatahtlusest tahavad oma tegu lepitada riigile kahju tehtud summa tagasi maksmisega, siis on ka karistused sel alal väga mitmesugused. Parandamata raiskajatel vangirood ja türm, tagasimaksjail enamjaol teenistusest kõrvaldamine ja lühikeseajaline kinnipidamine.

Üldistest kuritegudest oleks kaitseväes nimeitamise väärt vigastamised ja vargused. Teisi kuritegusid tuleb harvem ette. Tihti peale koguvad kaitseväelased kokku pidudele, kus purju juuakse ja kaklema hakatakse. Kaklemisel võetakse tarvitusele terariistad ning tagajärg on, et mõni raskemalt ehk kergemalt haavata saanud, või isegi

surnult kohale lamama jäänud. Niisuguseid juhusid on ette tulnud rohkem Narvas ja Tartus, vähem Tallinnas. Surmamisi ettevaatamatuse läbi on möödunud aastal iseäranis palju olnud. Põhjuseks peasjalikult automaat-süsteemiliste relvadega ümberkäimise oskuse puudus, sagedasti ka ebakaine pea.

Vargused, nagu üldiselt, on ka sõdurite hulgas maad võtnud. Kuid rohkem tuleb vargusi ette nende juures, kes enne sõjaväeteenistust seda ametid pidanud. On terve rida elukutselisi vargapoisse, kes kuni kümme korda on elus juba karistatud. Vähemad vargused kuuluvad rügemendi kohtute alla, mispärast üksikasjalisi andmeid nende kohta ette tuua võimata, kuid võib oletada, et see arv mitte väikene ei ole. Kõige enam tuleb vargusi ette väeosast lahkunute juures, kes jooksu ajal raskesse seisukorda langenud.

Viimasel aastal on ette tulnud eriti palju sõjariistade vargusi, mida eelmistel aastadel õige vähe oli. Selle kuriteo kasvamise põhjuseks tuleks panna kommunistide kihutustööd ja äraostmist. Tundes suurt puudust relvastuse järgi, on püütud ära kasutada kurikalduvustega sõjaväelasi nende makstes suuremaid summasid. Tähepannes, et sõjariistade sattumine riigivastaste kätte kahjulikke tagajärgi tuua võib, on karistused sõjariistade varguse eest eriti rasked. Aasta jooksul on mõistetud 10 isikut sunnitööle ja vangiroodu.

Mis puutub sõjaväelaste osavõtmisse riigivastalistest kuritegudest, siis ei ole siin midagi ette heita. Kaitsevägi on truuks jäänud oma vande. Sõjaringkonnakohtu alla antud peaaegu kahesaja kommunistliku tegelase hulgas oli ainult üks kaitseväelane, kes kohtu poolt õigeks mõisteti. Mis puutub mõne sõjaväelase osavõtmisse 1-se detsembri mässust, siis peab tõendama, et Tallinna garnisoni väeosades leidis ainult kaks-kolm sõdurit, kes otsekohe mässajate hulka kuulusid, väljaarvatud kümme sõdurit maaleenuväe diviisist, kes passiivseks pealtvaatajaks jäid ja oma vande unustasid.

1924 a. jooksul on karistatud sõjaringkonnakohtu poolt igasuguste väär- ja kuritegude eest 520 sõdurit, ohvitseri, ametnikku ja eraisikut, neist surmanuhtlusega 3, sunnitööga 145, vangirooduga 117, vangistusega 130, distsiplinaar kompaniiga 30, vähemate karistustega 88 ning amnesteeritud 6.

R. L.

Kroonika.

— 1. dets. sündmuste uurimise järeldusena on Tallinna 5. jsk. politsei ülem R. Pavian Siseministri korraldusel ametist lahtilastud. Ühtlasi võetakse ta vastutusele sõjakohtu korras. Politsei 2. jsk. ülem J. Mardi alandati jaoskonna ülema abiks. Sama jaosk. 2 rajooniülem tagandati ametist ja anti sõjakohtu alla. 6 jsk. ülem N. Kõrge vabastati ametist ja anti sõjakohtu alla, Raudteepolitsei ülem E. Miller alandati jaoskonna ülemaks, kordnik Karp vabastati ja anti sõjakohtu alla.

— Tondi ladude lähedal lasi valvesõdur maha Richard Einsildi, kes hoiatuspaugu peale mitte seisima ei jäänud, vaid ladudele ligines.

— 1. detsembri sündmuste hindamine ulatas otsaga ka Brüsselis ärapeetud sotsialistliku internatsionaali nõukogusse. Seletust andis Rkl. M. Martna. Küsimuse lahendamine lõppes Eestile suure sümpaatia-avaldusega. Vene sotsialdemokraadid ja sotsialrevolutsionäärid tunnistasid Eesti iseseisvust.

— Meie Ühisriikide saadik prof. Piip pidas 14. dets. Eesti üle kõne Georgitowni ülikoolis. Muu seas puudutas ta ka 1. detsembri sündmusi. 17. dets. kõneles hra Piip Washingtonis.

— 19. jaan. pühitses Narva linn oma vabastamise 6. aastapäeva. Koolides seisis õpetöö

korraldati päevakohaseid aktusi. Raekoja platsil mängis kaitseväge orkester. Öhtul korraldas Linnavalitsus „Ilmarines“ aktuse, millest üle 1500 inimese osa võttis.

— Tallinna linnavalitsus on otsustanud Lasnamäe aerodroomi maa-ala Kaitseministeeriumile rendile anda.

— 21. jaanuaril jõudis Tallinna Inglise alamkoja abiesimees hr. Hope, kes viibib rajariikides mitteametlikul õperesilil.

— 22. jaanuaril suri Rahaministri abi Konstantin Rosendorf.

— Siseminister on avaldanud sundmääruse Tallinna sadamas töö ettevõtjate ja tööliste kohta. Sadamas tohivad töötada ainult usaldusväärilised ja kained isikud, kuna kahtlasi ja kriminaalse minevikuga isikuid sinna töötama ei lasta. Sundmääruse vastu eksijaid karistatakse rahatrahviga kuni 300.000 margani ehk vangistusega kuni 3 kuuni.

— Tähtsate dokumentidega lohakalt ümberkäimise ja põhjendamata juttude laialilaotamise pärast on Siseministri käsikirjaga Mõniste vallavalitsus, Võrumaal, ametist tagandatud.

— 1. detsembri mässulistelt äravõetud tüübiliisemad relvad ja varustus on Vabadussõja muuseumis vaatamiseks välja pandud. Muuseum on avatud iga päeval kella 12—5, pühapäiviti k. 11—2.

— Riigikogu üüriseaduse komisjon otsustas üüriseadust ära kaotada: Narvas, Kuresaares, Baltiskis, Pärnus, Valgas, Paines, Narva-Jõesuus, Kundas, Kilingi-Nõmmes, Elvas ja Mustvees — 6 kuu jooksul, teistes linnades ja alevites — 1 aasta jooksul peale selle seaduse maksmahakkamist.

— 1924 aasta jooksul on koosseisude kitsendamise tõttu vabastatud 952 riigiametnikku. Käesoleval aastal kavatakse vabastada veel 1930 isikut.

— 1924 a. 11 kuu jooksul on riigil olnud sisetulekuid 6.013.709.370 mk., kuna eelarves ette nähtud 6.624.283.600 mk.

— Hiljuti jõudis Eestisse Siberis vangistatud ja vangitapiga piirini saadetud 6 Eesti perekonda.

— Möödunud aastal on välispasse antud sõitudeks: Lätimaale — 2126, Soome — 733, Saksa maale — 883, Venemaale — 180, Ameerikasse — 830, Austraaliasse — 21, teistesse riikidesse — 1393, üldse 6166 välispassi.

— Vabadussõjas langenute mälestamise Tallinna komitee kassas oli käesoleva aasta alguks raha 794.994 marka. Läänud aastal tehti eeltöid langenute mälestusmärgi püstitamise ja sõjaväe surnuaia korraldamise kallal. 24. veebruaril korraldati linnas korjandus, mis 558.625 mk. sissetulekut andis. 8. juulil korraldati surnuaia püha.

— Tallinna linna esialgne eelarve on kokku seatud 75—80 miljonilise puudujäägiga. Linnavalitsus kavatakse eelarvet enne volikogule esitamist kärpida.

— Hariduseministeerium on esinenud Vab. valitsusele ettepanekuga 1925 a. lisaelarvesse üles võtta 20 milj. marka Tallinna tehnikumile maja osaliseks ehitamiseks.

— Valitsus on otsustanud telefoni tarvitamise takse tõsta, mis tuntavalt on vähendanud ühendust tahtjate arvu. Ka postitariifide tõstmine on päevakorrade võetud ja seda kavatakse maksma panna 1. veebruarist s.a. Uus postimaks oleks; kirjad sise, Läti ja Leedumaale 10 mk., väljamaale — 20 mk., postkaardid sisemaale 5 m. ja väljamaale — 12 mk., ristpaela saadetised 2 ja 4 mk., postpakid kuni 1 klgr. — 50 m.; 1—5 klgr. — 100 m. — üle 5 klgr. — iga 5 klgr., ehk selle osa pealt 100 mk. Riigikogu ringkondades ei leidvat see kavatsus aga poolehoidu ning kavatakse taksid alandamiseks sammusid astuda.

— Uue riigiteenistuse seaduse järele liigitatakse riigiteenijaid ametnikkudeks ja vabateenijateks. Et nimetatud seadus maksma hakkab peale 1925 eelarve kinnitamist, siis on Vab. Valitsus kohustanud kõiki riigiasutusi 21. jaanuariks esitada oma koosseisud vastavalt nõutud jaotusele.

— „Eesti Spordilehe“ ankeet küsimusele „Kes on kodumaa 10 paremat sportlast?“ tõi 3130 vastust 120 nimega. Häälid on saanud järjekorras: Klumberg — 2759, Pütsep — 2173, Lossman — 2095, Neuland — 1948, Lurich — 1720, Tammer — 1428, Lass — 558, Ever — 543, Villemsen — 514, Kaarman — 456. Kõik need sportlased, peale juba surnud Lurichi, on meie vanema ja suurema spordiseltsi — Tallinna „Kalevi“ liikmed.

— 15. jaanuaril algas Riia ringkonnakohtus Vana-Schvaneburgi tribunali protsess. Enamluse võimupäivil Lätis 1919 a. hukati selle verejälulise asutuse poolt umbes 100 süütu kodanikku. Enne mahalaskmist on vangisid metsikult piinatud, mis minevikku varisenud Hispania õudseid inkvitsiooni aegu meele tuletab. Vastutusele võetud 40 isikust on ühel osal korda läinud Nõukogude maale põgeneda, mõned on vahepeal surnud, nii et praegu kohtu all 17 in. — See „tribunaal“ asutati „Vana-Schvaneburgi revolutsioonilise komitee“ juures 18. okt. 1918 a. ja tema tegevus avaldus hulgalistes mahalaskmistes, varanduste konfiskeerimises, kontributsioonide määramises jne. Otsuste täideviijaks oli eriline väesalk, mille kaitse all istanguid tihtipeale kirikus peeti. Surmamõistetuid peeti kinni n. n. „surma tubades“. Enne mahalaskmist riisuti riided seljast. Oli juhtumisi, kus inimene tuldvõtva vedelikuga üle valati ja siis elusalt põlema süüdati! Suuremate ja verejanulisemate mõrtsukatena esinesid Sirmais, Laivaneek, Lauzis ja Alvine Schmerling. — Kohtu otsus kuulutati 20. jaan. Tähtsamad tegelased mõisteti eluks ajaks sunnitööle, kuid amnestia põhjal vähendati karistust 8 aastaseks sunnitööks, kõigi õiguste kaotamisega.

— 1919 a. 16. detsembril kadusid Petseri valla kodanikud Valtsov ja Bedovok. Petseri laada teekonnal jäljetult ära. Nende surmukehad leiti mõni aeg hiljem Irboska lähedalt metsast. Juurdlusega tehti kindlaks, et julmi tapmistöö on korda saatnud Nõukogude Venemaa tsekist Vassili Shtseglov, keda kogu ümbruskond juba enamlaste võimulolemise ajast, kui äärmiselt kahtlast isikut tundis. Shtseglov mõisteti surma. — O. K.

Raamat-teated.

Kampf um Flüsse. Beiträge aus dem Kriege 1914—18. von Dr. Oskar Regele, Stabshauptmann im österr. Bundesheere, ehem. k. u. k. Pionierhauptmann. Berlin 1925. Verlag von R. Eisen-schmidt. NW 7. Dorotheenstrasse 60. — (VII+95 lehekülge).

Mainitud raamat, mis nädal tagasi Berliinis Eisen-schmidt'i kirjastusel ilmus, käsitab lahing-episoodide ilmasõjast jõgede forseerimisel. Tema autor — endine pioneer kapten — peatub oma töö esimeses osas tehniliste vahendite ja võtete juures, kuipalju need operatiiv ja taktikalisi kavatsusi võimaldavad teostada.

Kuid raamat ei ole ainult kuivaks tehniliste vahendite käsituseks, — vaid autor, tuginedes uue-mate Saksa taktikalistele käsiraamatutele, näitab ilmasõjas ettetulnuid jõgede forseerimise kombi-natsioone piltlikult.

Käesoleva töö esimene osa on — jõgede for-seerimine lahingu abil.

Teine osa käsitab sillapeade (Brückenkopf, tête de pont) loomist ja nende kaitsmist.

Mõlemale osale on rikkalik näidete tagavara ilmasõja lahing-kogemustest juurde lisatud, mida neli kaarti — ja 20 skeemi selgitavad.

Näidetest eriti huvitavad on meie enam-vähem tuttav Düüna jõe forseerimine sakslaste poolt 1.—2. sept. 1917 a. (Üksküla—Riia lahing), siis Maas—Sambre lahing aug. 1914 a., Visla jõe üle-käigu lahing juuli—aug. k. 1915 a., Nareevi jõe lahing juuli k. 1915 a. jne.

Kokku 20 jõest ülemineku lahingut, mida vas-tavad kaardid ja skeemid selgitavad.

Raamatut võib julgesti soovitada meie ohv.kogu raamatukogudesse käsiraamatuks ilmasõja ajaloo alal ja ka igale ohvitserile — ilmasõja üksik episoodide selgituseks ja loeng-materjaaliks.

A. J.

Ametlikud teated.

Viakse üle teenistuse huvides: Leitnant August Schönberg, Sõjaväe staabi korraldusvalit-susest — Sakala jalgväe rügementi, arvates 17. detsembrist 1924 a.

Noorem-leitnant Leonid Koort, 2. soomus-rongive rügemendist — 10. jalgväe rügementi, arvates 15. jaanuarist s. a.

Kapten Richard Taadler, 3. suurtükiväe rüge-mendist — Kindralstaapi, arvates 15. jaan. s. a.

Kapten Karl Riigov, Tehniliste vägede inspek-tuurist — 7. jalgväe rügementi, arvates 20. jaan. s. a.

Arvatakse reservi: Registreerimisele ilmunud kapten Vitaly Russanov, arvates 14. jaan. s. a,

Registreerimisele ilmunud noorem-leitnant Heinrich Keller, arvates 17. jaan. s. a.

Arvatakse reservi koosseisude kitsendamise puhul: Piirivalve valitsusest noorem-leitn. Arnold Treimann, arvates 1. novembrist 1924 a.

Vabariigi valitsuse otsusega 12. jaan. s. a. alandatakse reameheks, kui oma ülespidami-sega ohvitseriks mittekõlbulik: Reservi lipnik Arnold Tunderberg, arvates 12. jaanuarist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui kui mitte Eesti kodanik: Reservi leitnant Alek-sänder Snarsky, arvates 16. jaanuarist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast: Reservi lipnik Ernst-Voldemar Pool, kes surnud, arvates 15. jaanuarist s. a.

Sõjaministri käsukirjad.

nr. 30.

Tallinnas, 20. jaanuaril 1925.

Vabariigi Valitsuse otsusega 16. jaanuarist s. a. lubatakse vastu võtta ja kanda Läti Vabariigi Valitsuse poolt annetatud „Läti Kaitseliidu“ märki järgmistele kaitseväelastele:

1. Kindral-major Johan Unt'il,
2. Kolonel Oskar Raudvere'l
3. Kapten Herman Vunn'il,
4. „ Hans Kaasik'il,
5. Noorem-leitn. Hans Kitvel'il,
6. „ Nikolai Masing'il,
7. Kadett Afred Pesur'il,
8. „ Ernst Zoobel'il,
9. Veltveebel Rudolf Ramann'il,
10. „ Rudolf Kaptein'il
11. „ August Schaurup'il,
12. Van. allohvits. Voldemar Mikk'il,
15. „ Artur Teer'il,
14. Reamees Alfred Klemmer'il.

P. Lill

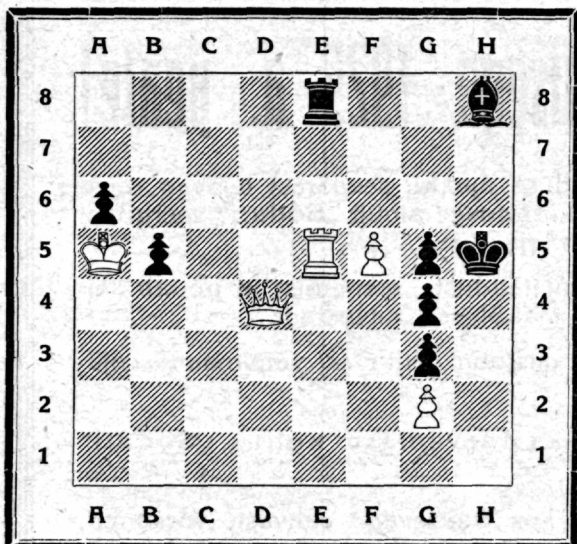
Kindralstaabi Kindral-major
Sõjaministri eest.

Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 8.

Kokkuseadnud dr. S. Kljas (Tallinnas).
„Sõduri“ originaal.
Mustad.

Valged.

Valged: Ka5, Ld4, We5, Ef5 ja g2.

Mustad: Kh5, We8, Oh8, Ea6, b5, g3, g4 ja g5.

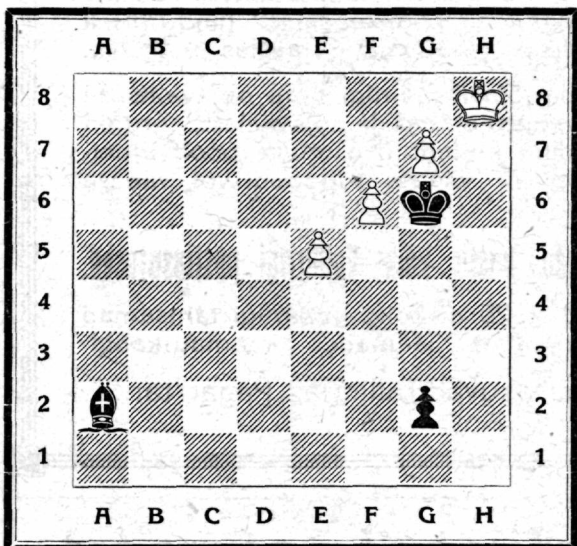
Märkus: E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lõpumäng № 4.

Kokkuseadnud H. Rübeseamen.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh8, Ee5, f6 ja g7.

Mustad: Kg6, Oa2, Eg2.

E = ettur = soldat.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Lõpumängu № 2 lahendus.

1. Kh5—h4, g3—g2,
2. Rf1—g3†, Oh2:g3,
3. Kh4:h3, g2—g1 saab lipuks ehk vankriks,
4. Valge kuningas on suitsus.

A.

2. (Rf1—g3†), Kf5—f4.
3. Kh4:h3, Kf4—f3,
4. Kh3:h2, Kf3—f2,
5. Rg3—e2, Kf2—f1,
6. Kh2—h3 ja mäng jääb viigi peale

B.

2. (Rf1—g3†), Kf5—e5,
3. Rg3—e2, Ke5—e4,
4. Kh4:h3,

Viik.

Õieti on lahendanud: R. Pärnpuu.

Malenurga kirjakest.

Hra G. L. Teie lahenduskatse ülesandele № 4 (1. Lf2—f1) ei vii sihile, sest mustad vastavad Kb1—a1.

Hra J. P. Teie lahendus ülesandele nr. 2

1. Lg4—h3) on ebaõige, sest järgneb We5—d5.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.

„Sõduri“ väljaanne.

Kindralstaabi 6. osakonna
poolt väljaantud

raamatuist

on

„Sõduri“ talitusest

veel saada:

Ratsasõidu õpetus . . .	hind 50 mk.
Juhatused käsigranaa-
tide pildumiseks . . .	„ 10 „
Kehaline kasvatus,
võimlemismängud
I vihk	„ 25 „
Kehaline kasvatus,
võimlemismängud
II vihk. Liidu jalgpall	„ 35 „
R. Kent: Distipliin	„ 75 „
Laske-eeskiri jalgväe
relvadele. I osa . . .	„ 120 „
Laske-eeskiri jalgväe
relv. II vihk, kerge
kuulipilduja	„ 60 „

VII aastakäik.

„SÕDUR“

1925 aastal.

Tõtake „Sõduri“ tellimisega 1925 a. peale!

„Sõdur“ on Eestis ainuke sõjanduse ajakiri, seepärast leiavad meie kaitseväe ellu puutuvad küsimused ainult „Sõduri“ veergudel igakülgselt ja asjalikku valgustust.

„Sõdur“ peab hoolega silmas sõjateaduste arenemist ja püüab sellega oma lugejaskonda igakülgselt tutvustada.

„Sõdur“ toob järjekindlalt informatsiooni oma ja väljamaade sõjavägede elu ja olu üle.

Seepärast on iga kaitseväelase kohus „Sõduri“ tellija olla.

Demokraatlikus Eestis, kus kaitseväge rahvast võrsunud, kus mõlemaid ühised huvid seovad, on iga kodanik, kelle südamele meie riigi saatus lähedane, „Sõduri“ tellija.

„Sõdur“ ilmub 1925 a. kord nädalas 16 kuni 24 leheküljelisena piltidega ilustatult. Ajakirja kaastööliseks on paremad ja tuntumad sõjaasjanduse tundjad. Et „Sõdurit“ kõigile kättesaadavaks teha, on ta tellimise hind trükitööde kõrgetest hindadest hoolimata väga odav määratud: „Sõduri“ — nädala väljaande hind aastas — 500 m., 1/2 aastas 250 m., 1/4 aastas 125 m.; „Sõdur'i“ ja „Sõjateadlase“ hind ühiselt aastas — 600 m., 1/2 aastas — 300 m., 1/4 aastas — 150 m.

„Sõdurit“ võivad 1925 a. peale tellida sõjaväe ja riigi ning omavalitsuse asutused ning üksikud sõjaväelased ja sõjaväelaste grupid järeelmaksuga, kui tellimine on tehtud asutuste poolt ametlikult, ja sõjaväelaste poolt — väeosa adjutandi või väeosa ülema kaaskirjaga.

„Sõduri“ tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused.

„Sõduri“ üksik-numbreid müüvad 1925 a. kõik Vabariigi tähtsamad ajalehe kontorid ja raudtee jaamades raamatukapid.

„Sõduri“ toimetus ja tal. asuvad Tallinnas, Pagari tän. 1.

K. k. Lewis'i lasketakistused.

Lisa jalgväe relvade materjaal-osa K. k. Lewis'i juurdē.

==== Hind 10 mrk. ====

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1, tuba 50.

Riigi trükikoda, Tallinn, Nline tän. 11.